

צ'בזטי מוזהר"ן

קמא

דף קב.:

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה קלג

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(חי"מ שמו שמוח)

ליקוטי

להסתכל, והוא מסמא עיניו ע"י שמונע עצמו מלהסתכל, ואעפ"כ נשאר היצה"ר כי מסתכל מן הצד כלאחר יד :

קבט [קב] (במדבר יג) **אַרְצָן אוֹכֵלֶת יוֹשְׁבֵיהָ**. כשמקורב להצדיק אף שאינו מקבל ממנו כלל, הוא גם כן טוב מאד. והאמונה לבדה שמאמין בהצדיק מועיל לעבודת השם יתברך.

כי טבע האכילה שהמוזן נתהפך לניזון, כגון כשהחי אוכלת צומח כגון עשבים, נתהפכין העשבים לחי כשנכנסין בתוך מעיה. וכן מחי למדבר, כשהמדבר אוכל החי, נתהפך החי למדבר. ולכל מקום שנכנס לשם המוזן שנתחלק להאברים, נתהפך למהות האבר ממש שנכנס לשם. כגון החלק מהמוזן הנכנס לחמוח נתהפך למוח והנכנס ללב נתהפך ללב, וכן לשאר האברים. וזהו **ארץ אכלת יושביה**, כי ארץ הוא בחי' אמונה, כמ"ש (תהלים לו)² **שכן ארץ ורעה אמונה** וזהו **אוכלת יושביה**, כי כשנכנס לארץ שהוא בחי' אמונה, נאכל אצלה, היינו שנתהפך למהותה. היינו כשדבוק להצדיק ומאמין בו שהוא בחי' ארץ, נאכל להצדיק, ונתהפך למהות הצדיק ממש: וכן ארץ ישראל בעצמה יש לה ג"כ הכח הזה. וע"כ ארז"ל (כתובו' קיא.) כל היושב בא"י שרוי בלא עון שנא' **[2] העם היושב בה נשוא עון**, כי היא **ארץ אוכלת יושביה**, שהיושב שם נאכל אצלה ונתהפך למהותה הקדוש. וע"כ אפילו המחלף ד' אמות בא"י מוכסח לו שהוא בן עוה"ב כשארז"ל שם : וזהו ג"כ ענין המבואר כמ"א [7] על פסוק [17] **בקרוּב עלי מרעים לאכול את בשרי**. שכלל הענין שם כשאני רוצה שיקרבו תרין רעין דלא מתפרשין [1] אני צריך לאכול את בשרי היינו להכניע החומר. וזהו **לאכול את בשרי**, לאכול דייקא. שצריך שהנפש תאכל הבשר', שתתהפך למהותה. וזהו (ש"ה ה) **אכלו רעים**, היינו תרין רעים דלא מתפרשין, שהם המוחין הקדושים, שצריכים שהמוח והדעת הקדוש יאכל את הגוף, דהיינו שהגוף יתהפך למהות הנשמה הקדושה שהוא המוח והדעת [9] (כמבואר כמ"א [1]). שזהו בחי' אכילה, שהמוזן נתהפך לניזון כנ"ל. וזהו **שכן ארץ ורעה אמונה**, היינו שאתה תהיה רועה ומוזין את האמונה, היינו שתהי' נאכל להאמונה כנ"ל, בחי' המוזן שנתהפך לניזון: אך אעפ"כ העיקר תלוי ברצון, אם רצונו חזק מאד להתקרב להש"י ולעבוד אותו, רק שקשה לו לשבור תאוות גופו, אזי ע"י התקרבות ואמונת הצדיקים, הוא בחי' אכילה, ונאכל להצדיק, היינו שנתהפך למהותו כנ"ל. אך אם אין רצונו כלל לעבוד את ה', לא יועיל לו שום התקרבות לצדיקים, והוא בחי' מוזן שאינו נתהפך לניזון כגון אם אוכל אכילה שאין הטבע סובלת אותו, אזי אינו מתעכל ואינו מתהפך לניזון, רק הגוף מקיא אותו. כן הוא בחי' זו ממש, כי אינו נאכל כלל להצדיק אף שמקורב אצלו. כי הצדיק אינו יכול לסובלו ומקיא אותו. והוא בחי' הכתוב בא"י (ויקרא יח) **כאשר קאה את הגוי**, דהיינו שאינה"ל יכולה לסובלו להיות נאכל אצלה

קבט קל קלא קלב קלג

שיתהפך למהותה, רק היא מקיאה אותו. ה' יצילנו [2]:

קל [2] (סוכה נב) **כל** הגדול מחכירו יצרו גדול ממנו. ע"י ענוה ניצול מניאוף וזוכה לשמירת הברית [7]. כשרז"ל (סוטה ד): כל המתגאה לסוף נכשל בא"א שנאמר [15] **ואשת איש נפש יקרה תצור**. וז"פ הסמיכות (במדבר יב) **והאיש משה עניו מאוד**¹ **וכו' לפ' ותדבר אהרן ומרים במשה**. כי הם דברו על אודות **האשה הכושית אשר לקח**, כי כושית ע"ש יפיה נקראת [11], והם אמרו שלקחה לשם יופי [7]), וע"כ דברו על הפרישות, כי הם לא רצו להאמין שאפשר להיות פרוש. וע"ז השיבה התור' וסמכה תיכף **והאיש משה עניו מאוד**¹ **מכל האדם**, כי ע"י שהיה עניו מכל האדם, היה אפשר לו להיות פרוש לגמרי [2], ולא היה לו יהודא תתאה כלל [24]. וזה שארז"ל (סנהדרין יט ע"ב) [22] תקפו של יוסף [22] ענוותנותו של בועז [12], תקפו של בועז ענוותנותו של פלטי בן פלטי [27]. כי הוא תלוי בענוה, כי ע"י ענוה ניצול מפגם הברית. וז"ש כל הגדול מחכירו, שיש לו גדלות, יצרו גדול ממנו, שמתגבר עליו היצה"ר בתאוות ניאוף. כי זה עיקר היצה"ר, כמובא בווהר (ויקרא דף טו ע"ב):

עיקרא דיצרא בישא לגלאה עריין [2]:

קלא [2] **צריך** להתירא ולפחדו מן הכבוד, כי כבוד הוא סכנה גדולה סכנות נפשות [28]. כי הוא דן את כל הדינים, כמ"ש (תהלים כד) **מלך הכבוד**, כי כבוד הוא בחי' מלכות הדין את הכל. ואזי הכל חוקרים ושואלין מי הוא זה **מלך הכבוד**, אם הוא ראוי לזה. וז"ש (שמות כט) **ונקדש בכבודי א"ת בכבודי** אלא במכובדי [29], כי ע"י הכבוד יוכל לגרום לו מיתה ח"ו, ואזי הוא נשקל במאזנים, אם ח"ו יפגום בהכבוד כחוט השערה, שלא יקבלו כמו שצריך, אזי ח"ו כף חובה מכרעת. וזה נקרא **מאזני צדק** [2], כי צדק מלכותא קדישא [24], שהיא"ל בחי' כבוד **מלך הכבוד כנ"ל**. והיינו **מאזני צדק**, כי אז נשקל במאזנים : **קלב** [27] **יש** צדיק שהוא מפורסם גדול במדינה אחת, ובמדינה הסמוכה אינו חשוב כלל, ושוב במדינה אחרת הוא מפורסם. הוא ענין הכתוב [7]בוהר (ותצא רפ. [28]) מעיין דנפיק מאתר חד ואזלי מתחות לארעא עד שנובע ויוצא ברהוק במקום אחר, ואף במקום שהולך תחות ארעא הוא משקה שרשי אילנא :

קלג [27] (משלי ד') **ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום**. כי השמש בעצמה מאירה במקומה בשוה בתחלת היום ובאמצע היום, רק המניעה הוא מחמת הארץ המפסקת בין בני אדם ובין השמש. על כן אין האור מתפשט כל כך בתחלת ה"היום רק מקצת מקצת עד שנתפשט על הארץ. כן הצדיק הוא בעצמו מאיר תמיד, רק המניעה מחמת המקבלים. והמניעה הוא מחמת הארץ המפסקת, היינו העולם הזה. כי בני אדם משוקעים בעולם הזה, ועל כן אינם יכולים לקבל אור הצדיק :

תורה אור

במדבר שלח יג (לב) ויִצְיֹאֲוּ דַבַּת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תָּרוּ אֹתָהּ אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבְרָנוּ בָּהּ לְתוֹר אֹתָהּ אַרְץ אֲכֵלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הִוא וְכָל הָעָם אֲשֶׁר רָאִינוּ בְּתוֹכָהּ אַנְשֵׁי מַדּוּת:

תהלים לו (ג) בַּטָּח בִּיקוֹק וְצִשָּׁה טוֹב שָׁקֵן אֶרֶץ וְיָרֵעַ אֲמוֹנָה:

ישעיהו לג (כד) וְכָל יֹאמֵר שָׁכֵן חֲלִיתִי הָעָם תִּשָּׁב בָּהּ נֶשֶׁא עֹן:

תהלים כו (ב) בִּקְרֹב עָלִי מִרְעִים לְאָכֹל אֶת בָּשָׂרִי צָרִי וְאִיבִי לִי הִנֵּה כְּשֶׁלֹּו וְנִפְלֹו: שיר השירים ה (א) בָּאתִי לִגְנוֹי אֲחֵתִי כִּלְה אֲרִיתִי מוֹדִי עִם בְּשָׂמִי אֲכִלְתִּי יָעָרִי עִם דְּבִשִּׁי שְׁתִּיתִי יַיִן עִם חֲלָבִי אֲכָלוּ רֵעִים שְׁתֵּי וְשִׁקְרוּ דוֹדֵיהֶם :‏

ויקרא אחרי מות יח (כח) וְלֹא תִקְרֶי הָאָרֶץ אֲתֹכֶם בְּשִׁמְיָאֵכֶם אֹתָהּ כְּאִשֶּׁר קָאָה אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם:

תורה קל

משלי ו (כו) כִּי בָעַד אִשָּׁה וּזְנוּה עַד כִּפְר לָחֶם וְאִשֶּׁת אִישׁ נִפְשׁ תִּקְרֶה תַּצְדוּ: פ

במדבר בהעלותך יב (ג) וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עֹנֵן עָנִיו מֵאֹד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָם :‏
תהלים כד (א) וְתִדְבֹר מִרְיָם וְאֶרְנָן בְּמִשְׁחָה עַל אֹדוֹת הָאִשָּׁה הַכֹּשִׁית אֲשֶׁר לָקַח כִּי אִשָּׁה כֹּשִׁית לָקַח:

תורה קלא

תהלים כד (ו) מִי הוּא זֶה מֶלֶךְ הַכְּבוֹד יְהוָה צְבָאוֹת הוּא מֶלֶךְ הַכְּבוֹד סֶלָה: שמות תצוה כט (נג) וְנִעַדְתִּי שִׁפְהָ לִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִקְדַּשׁ בְּכַבְדִּי:

ויקרא קדושים יט (לו) מֵאִנּוּן צִדֵּק אֲבִנִי צִדֵּק אִיפֹת צִדֵּק וְהָיָן צִדֵּק יִזְנֶה לָכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:

תורה קלג

משלי ד (יח) וְאַרְחַ צְדִיקִים כְּאֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וְאֹר עַד נְכוֹן הַיּוֹם:

^[1] לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^[2] בתקפת הציון הזה נדפס בין הסורים ובמקומו נדפס עיגול כוח 9

^[3] ישעיהו לג כד ועיין גם מסכת גרים פ"ד הלכה ה' וספרי דברים פסקא שלג

^[4] * לעיל בס' קא

^[5] תהלים כו ב'

^[6] וזהו ויקרא ד.

^[7] בתרלד –הבשרי

^[8] בתרלד –אכלי (בתקפת בדרג ו' מחזק בחלקו התחתון ובגיסיון חלש)

^[9] מוהר"נית בתקפא

^[10] עיין לעיל תורה לה אות ג' ותורה קצב ורכה ותורה ח' תנינא אות יב

^[11] בתרלד –שאינו

^[12] עיין ספר טוב הארץ לרבי נתן שפירא פרק מעלת הדר בא"י וע"ש דף יט במהדר' תרגא מש"כ בשם הרמ"ק.

^[13] לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^[14] לעיל תורה יא אות ג' ניאוף וגאות תלוי זכ"ו. ועיין בעש"ט עה"ת בשלח אות טו ובבאר מים חיים שם אות יג. כפי הקדושה כך מדת הענוה.

^[15] משלי ו' כו

^[16] מתרלד - מאד

^[17] * ספרי מובא בפרש"י שם

^[18] עיין חזקוני

^[19] מתרלד - מאד

^[20] עיין תורה עב תנינא

^[21] עיין וזהר ח"ג דף רסא:

^[22] עיין השמטה בסוף לוח טעויות של דפוס ראשון שנדפסה בסוף ספורי מעשיות דפו"ר, שם מבאר ענותנותיה דבועז דלא כרש"י, אלא כיון שיוסף כבר שבר הקליפה וכן פלטי כיון שבועז כבר שבר ע"ש. וכן מבואר בשיחות הר"ן קיד, ועיין לק"ה ערובי תומנין ו' יז

^[23] בראשית לט ט' - וימאן בטעם שלשלת

^[24] רות ג' ח' - וילפת ועיין סנהדרין יט: מאי וילפת

^[25] עיין שמואל-א כה מד ושמואל-ב ג' טו ועיין סנהדרין הג"ל למה נקרא פלטיאל

^[26] לעיל סוף תורה ב' ושם נרשם עוד מ"מ

^[27] לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^[28] עיין תורה טו

^[29] * זבחים קטו:

^[30] * ויקרא יט [לו ויחזקאל מה י']

^[31] * תקונים פתח אליהו

^[32] גם בדפדפרי תורלד- שהיא ומתרלד - שהוא

^[33] תורה זו נאמרה אחר פסח שנת תקסג בחזרתו מנסיעתו לחתונת בתו

^[34] שרה ז"ל (חיי"מ)

^[35] מתרלד - בווהר

^[36] רע"מ שם ד"ה דאנת הוא כשמשא. (והם דברי רשב"י למשה רבינו)

^[37] תורה זו נאמרה אחר פסח שנת תקסג בחזרתו מנסיעתו לחתונת בתו

^[38] שרה ז"ל (חיי"מ)

^[39] בתקפא - ה וט

קב:

ליקוטי

ואורה צדיקים קלג . קלד קלה

מוהר"ן

תורה אור
זכירה ה' (ב) ויאמר אלי קה
אתה ראה ואמר אני ראה
מגלה עפה ארקה עשרים
באקה ורחקה עשר באקה:
איוב יא (ט) ארקה מארץ
מדה ורחקה מני ים:
משלי ד (יח) וארח צדיקים
כאור גנה הולך ואור עד
בכו היום:

תורה קלד
שמות יתרו יח (א) וישמע
יתרו כהן מדין חתן משה את
כל אשר עשה אלהים למשה
ולצפורה עמו כי הוציא יקוק
את ישראל ממצרים:
תורה קלה
תהלים עה (ג) כי אקח
מועד אני מישרים אשפט:
במדבר בעלותך יב (ג)
והאיש משה ענו מאד מכל
האדם אשר על פני האדמה:
(כתיב ענו וקרי עניו)
איוב כט (ח) ראיתי צדיקים
ונחבאו וישישים קמו עמדם:
ויקרא אמר כג (ד) אלה
מועדי יתה מקראי קדש
אשר תקראו אתם במועצתם:
דברים ראה טו (יד) ושמעתם
בסתר אתה ובנגד ובתוך
ועבדך ואמרת וימלי ויגבר
ותתום והאלקנה אשר
בשעריך:
מלכים ב ד (כג) ויאמר
מדוע אתי את הלכתי הלכת
אלי היום לא תהי ואלא
שבת ותאמר שלום:

והוא ענין שאמרו בגמרא (עירובין כא.)^[א] על פסוק ^[ב] **מגילה עפה** כד עייפת לה וכו', כד קלפת לה וכו', נמצא כל העולם כולו כורת א' מג' אלפים ומאתים מתורה. נמצא שהתורה גדולה ורחבה מאוד, רק שהזרת הקטן שהוא העולם עומד בפני מאור העינים ומונע מלראות אור הגדול של התורה, אף שכל העוה"ז הוא רק זרת קטן נגד התורה שהיא גדולה מאד ורחבה **ימיני ים** (איוב יא). ולכאורה קשה איך יוכל דבר קטן כזה להפסיק ולחצוץ בפני דבר גדול כזה, שגדול כמה אלפים פעמים כמותו. כי כל העוה"ז כולו קטן מאד כנגד התורה שגדולה כנגדו אלפים פעמים. אך הוא כמשל המוכח ^[ג], כמו מטבע קטנה אם תחזיק אותה נגד עיניך, ימנע מלראות הר גדול, אך אם תהיה נגד אלפים פעמים כמו המטבע הקטנה. אך מחמת שהמטבע עומדת נגד עיניו, ע"כ הוצצת בפני ראיית העינים, עד שאינו רואה הדבר הגדול ממנו כמה פעמים. כן כשמגיע ובא אל העוה"ז, נשאר שקוע שם בחבלי עולם, ונדמה לו שאין טוב מזה. והעוה"ז הקטן והמועט, מונע אותו מלראות אור גדול ומופלג של התורה שהוא גדול כמה אלפים פעמים כנגדו כנ"ל. והוא ממש משל השמש, שהארץ מפסקת מלראות אור גדול של השמש, אף שהשמש גדול כ"פ כמו הארץ, והוא כמשל הנ"ל כמוכח ^[ד]. וזהו **ואורה צדיקים כאור נוגה**, כאור נוגה ממש. כמו השמש שמאירה תמיד, רק שהמוניעה מחמת הארץ המפסקת כנ"ל, אף שהארץ קטנה נגד השמש וכמשל הנ"ל. כן הצדיקים מאירים תמיד, רק שהארץ היינו העוה"ז מפסיק מלראות אור הגדול שלהם. ואף שאורם גדול מאוד, והעוה"ז כולו בכלל הוא קטן ופחות מאד נגד אורם הגדול, עכ"ז הוא מפסיק ומונע מלראות אורם כמשל המטבע הנ"ל. וזכ"ו מחמת שהעולם עומד בפני עיניו והוצץ בפניו, עד שאינו יכול לראות אור התורה והצדיקים הגדול ממנו אלפים פעמים. אבל אם יסלק המפסיק הקטן מנגד עיניו, דהיינו שיטה עיניו מן העולם, ולא יסתכל על העולם, רק ירום^א ראשו ויגביה עיניו ויסתכל למעלה מן העולם המפסיק והוצץ, אזי יזכה לראות אור הגדול והמופלג של התורה והצדיקים. כי באמת אורם גדול אלפים ורבות פעמים מכל העוה"ז והכליו כנ"ל, רק שהעוה"ז עומד לפני עיניו ואינו מניח אותו כלל להטות עיניו להסתכל למעלה על אור התורה והצדיקים, כמשל המטבע הקטנה הנ"ל ממש העומדת בפני העינים ומפסקת מלראות הר גדול וכו' כנ"ל. אבל בקל יוכל לסלק המטבע מנגד עיניו, ותיכף יראה החר הגדול ממנו. כמו כן ממש לענין העולם והתורה, שבהעברה בעלמא, יכול להעביר העולם מנגד עיניו, ואז יזכה לראות אור הגדול של התורה והצדיקים, שמאירין בכל העולמות כולם כאור גדול מאוד, והכן מאוד^ב. וכן שמעתי בשם הבעש"ט ^[ה], שאמר אי ואבוי, כי העולם מלא מאורות וסודות נפלאים ונוראים, והיד הקטנה עומדת בפני העינים, ומעכבת מלראות אורות גדולים :

קלד ^[א] **עבודה** גדולה לומר תורה אפי' ליחיד, כ"ש לרבים. כי צריך ליוהר מאד שלא יאמר דבר שאינו ראוי לשכל המקבל. כי הוא בחי' ניאוף ^[ב], שמשליך טיפי השכל באתר דלא איצטריך. ונקרא לבטלה, כי אינו מוליד אצלו כלום. ולפעמים נקרא ניאוף ממש, שמוליד ומוציא פסול ופגום, היינו שהמקבל עושה עי"ז דבר שאינו צריך^א לו לפי מדרגתו. וע"כ ע"י שאומר תורה יוכל ח"ו להתגבר עליו היצר בתאוות^ב ניאוף. וע"כ צריך ליוהר מאד כשאומר תורה ברכים, שדיבוריו יתחלקו שלא ישמע כל אחד כ"א מה שצריך לו לא יותר. ואף שאומר בפני רבים לכולם בשוה, עכ"ז לא יכנס בלב כל אחד ואחד כ"א הנוגע לו וצריך לו ^[ג]. וכמ"ש בזהר (יתרו ד' סח) **וישמע יתרו** ^[ד] והלא כולא עלמא שמעו אלא יתרו "שמע וכו' ע"ש. וזהו זכאה מאן דמליל על אודנא דשמע (זהר תצוה ד' קפו ע"ב). וז"ש ^[ה] כל הגדול מחבירו, היינו שהוא גדול ועי"ז אומר תורה, אזי יצרו גדול ממנו כנ"ל, כי יוכל להתגבר עליו היצה"ר בתאוות ניאוף כנ"ל, וצריך להשומר ולפלט דיבוריו כנ"ל :

קלה ^[א] (תהלים עה) **כי אקח מועד אני משרים אשפט**. סגולה להציל מגדלות, לכבד את הימים טובים, ולקבל יו"ט בשמחה ובהרחבת חלב כפי יכלתו. כי מרע"ה ע"י שזכה למ"ט שערי בינה ^[ב] זכה להיות **עניו מאד**^א **מכל האדם** ^[ב]. וזו"ט הוא^ב מוחין דאימא ^[ג] שהיא בינה. וע"כ כשמקבל את היו"ט שהיא בינה, זוכה לענות. כי **יום טוב** בגי' **סג** עם ה' אותיות כמוכח בכוונות ^[ד], שהוא **היפך גס** רוח וע' תיקונים מן זו"ה ^[ה]. כי יו"ט מבטל הגדלות, כי טבע הקטנות שיתבטל לגבי גדלות. וע"כ כשמקורב להצדיק נתבטל הגדלות, כי ע"י אור הגדול של הצדיק נתבטל לגמרי. והוא בחי' (איוב כט) **ראוני נערים ונחבאו**, היינו ע"י שרואים פני הצדיק נחבאים הקטנים, כי הקטנות נתבטל לפני גדלות. ועיקר כח קדושת יו"ט הוא תלוי בצדיקים, כמ"ש ^[ו] **אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם במועדם**, ודרז"ל (ר"ה כד) אל תקרי אותם אלא אַתֶּם. נמצא שהימים טובים תלויים בצדיקים, וע"כ כשמקבל ומכבד את הימים טובים, ומקבל אור הגדול של יו"ט שהוא בחי' צדיק כנ"ל, נתבטל הגדלות שלו, כי הקטנות בטל לגבי גדלות : וע"כ חייב אדם להקביל פני רבו ברגל, כי עיקר כח יו"ט תלוי בצדיקים : ובזה מיושב שפיר מה שהקשו בגמרא (סוכה דף כז ע"ב) על ר"א שאמר משבח אני את העיצלנים ברגל שנאמר ^[ז] **ושמחת בחגך**, והאר"י חייב אדם להקביל פני רבו ברגל שנאמר ^[ח] **מדוע את הולכת כו'** ע"ש ^אהיטיב. כי אף שהוא ברחוק מאה פרסה מרבו כיו"ט ולא אוזל ואתי כיומיו, על כ"ז הוא מחויב להקביל פני רבו ברגל, היינו שיכיר פני רבו ברגל, היינו שיכבד את היו"ט, ויקבל אור הגדול של יו"ט שהוא בחי' פני

^א הגרסא שם גם בעין יעקב וכי פשטת לה וגרסת רבינו כד עייפת לא מצאתי

^ב זכירה ה' א' ב' ויעין פרש"י

^ג מתורגל - מני

^ד ספר הברית ח"א מאמר ד' פרק יב בביאור עניין לקוי חמה

^ה בדפוס - אור ומופלג, (ובלוח סעודיות כתב לתקן אור גדול ומופלג) בתקפא - אור גדול ומפלג ובתורגל ומתורגל - אור גדול ומופלג

^ו בספר הברית כנ"ל

^ז מכאן עד והבן מאד, נוסף בתקפא

^ח בתורגל - ירום, ומתורגל - ירום

^ט מתורגל - מאד

^י בעש"ט עה"ת דברים אות ב' ומקור מים חיים שם אות ב'

^{יא} לא ידוע מתי והיכן נאמרה

^{יב} הקשר בין לימוד תורה לתאוה הידועה עין זוהר מדרש נעלם

תולדות דף קלת. אלמלא יצה"ר הדוחה דשמעתא לא להוי

^{יג} בתקפא - צר

^{יד} בתורגל - מתורגל - בתאוה

^{טו} עין לעיל תורה ס' אות ו' ותורה סו אות ח' ועין לקטן תורה מז תנינא גם עין תורה נט אות ה' על אבות א' יא חכמים זוהר

בדבריהם. ועין רמב"ם ע"ז פ"א ה"ג שאברהם אבינו היה מודיע לכל א' וא' כפי דעתו. ועין שמות יט ג' כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני' ועי"ש קושת אור החיים דלא מצינו ששינה הלשון ועפ"י המבואר כאן מוכן שאמר באופן שכ"א שמע הראוי לו.

^א שמות יח א' (מהמחשכ וסלח כ"ע שמעו מנואל סכנונה שלא יקמע

שמיעה כהנפעלות המכילה לזיו מעשה אלל כל אחד רק מה שלאוי לו)

^ב ש' וראית ב' בתקפא

^ג * סוכה נב

^ד לא ידוע מתי והיכן נאמרה. שיחות הקשורות לה עין חיי מוהר"ן

סימן לח ושיש"ק ח"ג סימן שלב

^ה ר"ה כא: נדרים לת. תקוני זהר ז: פתיחת פירוש הרמב"ן לתורה

^ו מתורגל - מאד

^ז * במדבר יב

^ח בתשכט - ירום מוחין (תיבת הוא נמוק)

^ט ערכי הכנינים לרבי משה זכות אות ח' ס"ק קסב וספר זמרת הארץ

לרבי אביגדור עזריאל אות עז

^י פרי עץ חיים שער תג המצות פ"א לקושי תורה פ' אמור

^{יא} בתקפא - היכר (כנראה נמוק פנים הפ')

^{יב} זוהר חדש תיקונים דף קכ: (מתוך מדבש עמ' קצ) - יו"ד ה"י וא"ו ה"י איהו עשר אתון וחושבניה ס"ג ביה נטיל נוקמא מן ג"ס רוחא.

^א * ויקרא כג

^ב דברים טו יד

^ג בגמי' ומהדו' משך הנחל - והאמר רבי יצחק, במהדו' קרו הורוביץ תשס"ז

ועוד מנוקדים פתחו בסעתי - והאמר רבי יוחנן.

^ד מלכים ב ד' כג

^ה בתורגל - היטב

מאמר ואורח צדיקים כאור נגה

מספח"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה

תורה זו נאמרה אחר פסח שנת
תקס"ג בחזרתו מנסיעתו לחתונת בתו
שרה ז"ל (חיי"מ נט)

פתיחה

רבנו מדבר כאן על הבלי עולם הזה, שמסתירים מאיתנו אורות נפלאים של השגות וחזיונות רוחניים הנמצאים
כאן ממש, ואע"פ שהבלי עוה"ז הם כלום, ביחס לגודל התענוג הרוחני שאפשר לזכות מאורות הנ"ל של
התורה והצדיקים, רק אם באמת יעזוב את ההבלים, אעפ"כ היצר מרמה את האדם להיות נמשך אחריהם
ושוקע בהם ועוד נדמה לו שכן טוב לו.

ליקוטי הלכות

אין

שיחות

מאמר מעין דפסק מאתר חוד ומאמר ואורח צדיקים סימנים קל"ב, קל"ג, נאמרו אחר פסח תקס"ג בחזרתו מנסיעת החתונה של
בתו שרה זכרונה לברכה: (חיי מוהר"ן – אות נט)

(יג) בשנת תקס"ג עשה נשואין לבתו הצדקת מרת שרה בקהלת קדש מעדועדוקע עם חתנו הרבני מורנו יצחק אייזיק בן
הגביר מורנו רבי ליב דאבראוןיר כי לשם נתקבצו שניהם אף על פי שאז היה כבר בברסלב והחתונה היתה בראש חודש ניסן
שחל אז ביום חמישי והחפה היתה בערב אור ליום ו' ערב שבת קדש:

אחר החפה דברו ממשית וכו' (ואמר רבנו ז"ל וגלה ברמז שראוי שיצא מהם וכו') אחר כך בשבת קדש אמר על סעודה
השלישית תורה גבוהה מאד המתחלת לשמש שם אהל בהם בלקוטי א' בסימן מ"ט ושם מרמז ניסן ושרה ויצחק וכלה וחתנה
וכו'. ואמר שזאת התורה לא אמר בשבילנו רק בשביל הגזירה שקורין פונקטין הנשמע אז שרוצין לגזור על ישראל חס ושלום
אשר פעולותינו הרבים יצאו בימינו. כי שם מדבר מענין הכנעת העבדים כי אעשה פלה בכל הגוים. שזה בחינת פלה דאכלי
כלא ושיצי כלא ואתם הדבקים וכו' והבן שם מאד כי הם דברים עמקים וגבוהים מאד: (חיי מוהר"ן – אות קטז)

ימי מוהרנ"ת ח"א אות ג' – בשנת תקס"ג הנ"ל בראש חודש בסלו נולד בני שכנא שיחיה באותו החורף שנת תקס"ג היו הנשואין
של בתו מרת שרה תחיה עם בעלה מורנו יצחק אייזיק בן יאיר, בראש חודש ניסן ביום חמישי בקהלת קדש מעדועדוקע ורבנו
זכרנו לברכה בשנסע למדודיבקע כנ"ל נתעבב שם עד אחר הנשואין ואני בשמעתי זאת בנעמירוב, אזרתי חלצי ונסעתי אליו
למדודיבקע, ובאתי אליו זכרנו לברכה ביום פורים, וישבתי אצלו בסעדת פורים והוא זכרנו לברכה רקד הרבה באותו
הפורים גם בחנכה באותה השנה אחר התורה רקד הרבה, גם בשמחת תורה באותה השנה רקד הרבה וכן על נשואי בתו הנ"ל
רקד הרבה ואמר אחר כך אני רקדתי הרבה בשנה זאת וכו' וכבר נרשם מעט מזה (עין שיחות דר"ן קל"א חיי מוהר"ן קט"ז,
רס"ג) שרצה לבטל הגזירות והפונקטין שנשמעו אז וכו' כי על ידי המחאת פה ורקודין ממתיקים דינין וכו' ואני זכיתי להיות
אצלו שם מפורים עד אחר פסח והייתי על החתונה הקדושה של בתו הנ"ל, ושמעתי שם תורה גבוהה לשמש שם אהל בהם
(לקוטי מוהר"ן סימן מ"ט) (ובשעת אמירת התורה הזאת התחיל רק מפסוק והוא פתח יוצא מחפתו) ועצם רבוי המניעות
שהיה לי על נסיעה זו למדודיבקע אין לשער אחר כך חזרתי משם בשלום עם רבנו זכרנו לברכה שנסעתי עמו לשמשו
בדרך, ושמעתי תורה הרבה ושיחות נפלאות מפיו הקדוש בדרך ובאתי לביתי בשלום ואחר כך בסמוך יצאה גם ווגתי משלחן
אבי ברו יאיר, ואז פסק אבי לזון אותנו והתחלנו לזון על שלחני בחסדי השם באותו הקיץ הרבו המתנגדים לשון הרע בפני
דודו הרב וכו' מורנו הרב רבי ברוך הנ"ל, עד שגם הוא התחיל לחלק עליו זכרנו לברכה:

פעולת הצדיק אות תעג – אחר הפסח חזר רבנו ז"ל לעיר ברסלב וכו' ובאמצע דרכם חזרה עמדו בעיר ליניץ ונכנסו אל בית
הרב הקדוש רבי גדליה מליניץ והתפללו אנשי-שלומנו, שנסעו עם רבנו ז"ל בקול רם ובהתעוררות רבה, ובפרט ר' נתן. ושאל
הרב הקדוש רבי גדליה מליניץ את רבנו ז"ל: "הלא בשנכנסים למלך, נכנסים בקול דממה דקה!" והשיב לו רבנו ז"ל: "איה
האלט פון אמאליגע חסידים, וואס זענען אריין געשפרינגען מיט דעם פאר-שמאלצינעם ארבל אין היכל המלך אריין" (אני
אחז מהחסידים הקדמונים, שהיו קופצים פנימה עם השרוול המשמן אל היכל המלך פנימה) ואכלו שם, ורבנו ז"ל דבר אז הרבה מגדלתו יתברך
וגדלת הצדיק. ואמר אז תורה על-פסוק (משלי ד, יח) "וארח צדיקים באור נגה הולך ואור עד נכון היום" ובלקוטי-מוהר"ן,
חלק א, סימן קלג.

קושיות

א. מבואר שזרת היא חצי אמה (דהיינו חצי מהמידה שמהמרפק עד קצה אצבע האמה, שאצל האדם היא 50 סמ'
בערך נמצא הזרת 25 ס"מ) בגמ' פרש"י שהעולם הוא חצי אמה של הקב"ה, ופירש שהעולם חצי אמה על חצי
אמה, וצ"ע נמצא העולם מרובע. ויותר נראה שהכוונה שהזרת היא רוחב העולם (מה שנקרא קוטר) ולפי דברי

רבנו שהעולם הוא זרת המסתיר את החמה מבואר שאין הכוונה לשטח העולם ממש, אלא לעיגול שלו המסתיר את החמה. ולפי הידוע שקוטר העולם 12742 ק"מ נמצא שזו כביכול מדת הזרת של הקב"ה. ולפי זה, החשבון² הוא שעיגול העולם נכנס בעיגול החמה כמעט 12,000 פעמים. ואעפ"כ הוא מסתיר את החמה, כיון שהוא קרוב אלינו מאד.

ב. צ"ע שמדבר על זרת של הקב"ה שהוא אורך ורוחב העולם כולו, ומה הדמיון לזרת של אדם המסתיר ממנו את השמש? וצ"ע מדוע צריך לזרת גדולה כל כך הרי גם הזרת שלנו אפילו חצי ממנה יכול להסתיר את הכל. פשוט שאין הכוונה כפשוטו ממש אלא מצד מהות הבלי עוה"ז, שזרת העולם מסתיר אבל הזרת שלנו גם להפך יכולה לגלות את הכל, כי בזרת שלנו אפשר להסתיר את העולם ואזי להסתכל רק בעיני השכל ולראות את האורות החבויים בעולם.

ג. מבואר שהעולם גדלו זרת מהפסוק "שמים בזרת תכן", דהיינו בזרת מדד. וצ"ע גם לפירוש השוטנשטין ששמים הכוונה לכל היקום, דהיינו העולם וכל השמים הסובבים אותו, עדיין קשה כי הארץ עם השמים שניהם יחד גדלים זרת אבל מה שמסתיר את השמש בגשמיות זה רק הארץ ולא השמים. ועוד הרי גם השמש היא אחת משבעת ככבי הלכת שבשמים הסובבים את הארץ נמצא שגם היא כלולה בזרת.

ד. אף שכל עוה"ז רק זרת קטן נגד התורה שהיא גדולה ורחבה מני ים – צ"ע אם היא רק רחבה מהים עדיין כל העולם שכולל גם יבשה, הוא גדול יותר. והרי כבר הביא את דברי זכריה הנביא בגמ' שלדבריו היא גדולה כמה אלפים מהעולם.

ה. הגמ' עושה חשבון שהתורה היא שמונה מאות מרובעות צ"ע לאיזה תורה הכוונה הרי התורה היא א"ס.

ו. וצ"ע היתכן שיש מדה להקב"ה ואפשר לחשב גבהו לפי מדתו אמתו? דהיינו אם הזרת של עולם הכוונה לקוטר העולם, ובצלם אלקים ברא את האדם, וידוע שאדם ממצע הוא ג' אמות בלי הראש א"כ גובהו של הקב"ה בלי הראש שש זרתות 76452 ק"מ. היתכן?

ז. צ"ע מה רבנו רוצה לומר באריכות הזו הרי בהבנה הפשוטה נראה שאפשר לומר את הכל שקיצור נמרץ כדבריו בסוף התורה בשם הבעש"ט העולם מלא מאורות וכו' והיד הקטנה עומדת בפני העינים ומעכבת מלראות.

ח. רבנו מביא משל ממטבע והר גדול כדי להסביר את הסיבה שהעולם מסתיר את התורה וצ"ע מה במשל יותר מובן מאשר בנמשל? ולכאורה אדרבה אינו דומה כלל כי התורה היא בתוך העולם ואילו ההר רחוק מהמטבע. והתורה היא רוחניות והעולם גשמי ואילו המטבע וההר שניהם גשמיים. אלא שרבנו רק רוצה לומר שכמו שדבר גשמי קטן קרוב לעין מסתיר דבר גשמי ענק. כך גם המדמה וכח הדמיון שהוא משרת השכל ומתרגם את הגשמיות לשפת השכל, יכול להסתיר אורות ושכלים נפלאים לאין ערוך מכל תענוגי עוה"ז

ט. על איזה מאורות מדבר רבנו שיש בתורה? נראה שהשאלה היא התירוץ שעדיין הארציות שלי מסתירה ממני.

י. בקל יוכל לסלק את מטבע מנגד עיניו ותיכף יראה אורם הגדול של התורה והצדיקים. האמנם זה כל כך פשוט?

הקדמה

הפסוק שמביא רבנו שבו רמזו מהלך התורה, מדבר מאורח צדיקים לעומת דרך רשעים, ורבנו לא מתייחס לפשט, אלא למה שגורם לו, דהיינו הסיבה שבתחילה אור השמש כאור נוגה, דהיינו מעורב חושך ואור, הוא כי בלילה הארץ מסתירה את אור השמש, ובבקר היא פחות ופחות מסתירה. ואור צדיקים כאור נגה, דהיינו אור הצדיקים הוא כמו אור השמש בתחילה נדמה לנגה המעורב אור וחושך, וככל שאדם יוצא מהארציות וגשמיות שלו מתגלה אורם יותר ויותר כמו השמש.

הגמרא בעירובין דנה לפי דברי זכריה הנביא שמגילת התורה שראה היתה ארבעין על עשרין אמה והעולם גדלו זרת נמצא שהתורה ג' אלפים זרתות. וראה שם פ' הרי"א³ שמקשה לשם מה צריך לחשב כמה זרתות נכנס בתורה, שזה לא קשור לעניין, שהרי הגמ' רק מספרת לנו על גודל התורה. ראה מהרש"א (שם ד"ה עד) שדוד המלך גילה רק את רוחבה, ואיוב גילה גם את ארכה, ויחזקאל הנביא ראה גם שהיא פנים ואחור, וזכריה הנביא ראה את מידותיה כשהיא מקופלת, והיא בגודל עשרים על עשר אמות. והגמרא עושה חשבון מידתה בשלימות דהיינו אם ניישר את הקיפול וגם נקלף אותה כדי שגם האחור יהיה לפניו, ונמצא שהתורה כולה היא ארבעים על עשרים אמות. אבל המשך הגמ' שלומדת על גודל העולם מהפסוק "ושמים בזרת תיכן", ולפ"ז מחשב כמה פעמים גדולה התורה מהעולם, לכאורה זה לא שייך לכאן.

ואולי זה מה שרבנו מבאר כאן, שהגמרא רמזה לנו שאע"פ שהתורה גדולה מהעולם ג' אלפים ומאתים פעם, אעפ"כ העולם הזה שגדלו רק זרת, דהיינו רבע אמה על רבע אמה⁴, ונמשל לזרת דהיינו האצבע הקטנה ביותר

² ידוע שהעולם הוא בקוטר 12742 ק"מ נמצא שהוא עיגול בעל שטח 509,805,890.96, דהיינו כמעט חמש מאות ועשר מליון ק"מ מרובע, והחמה בקוטר 1392000 ק"מ היא עיגול בעל שטח 6,084,264,960,000 ק"מ מרובע, דהיינו פי 11934.473 מהעולם.

³ רבע אמה – אולי אפ"ל שהוא רמז למה שאמר רבנו בתורה קח תניא בשביל תענוג קטן אחד של רבע שעה אדם יכול לאבד ולהפסיד כל העולם הזה עם העה"ב. וכידוע שגם אמה רומז לברית. וזהו שכל העולם הוא רבע אמה דייקא רמז לתאוה הידועה שהיא עיקר הנסיון של האדם בעולם הזה, והיא עיקר הדבר המסתיר את מאורות התורה, כי א"א להשיג בתורה ובדבורי הצדיק כלום עד שיתקן הברית

שכשמוניח אותה נגד העין יכולה להסתיר עולם שלם, כך הבלי עוה"ז מסתירים מעינינו את כל המאורות הנפלאים שיש בתורה.

בתחילה מבאר רבנו כיצד בגשמיות העולם מסתיר את האור הגדול מאד של השמש, ואח"כ מבאר שכמו כן ברוחניות, הגשמיות והארציות של האדם שהם תאוותיו הרעות, מסתירות ממנו את אור הקב"ה שהיא התורה (זהר ויקרא עג לקמן). אע"פ שהוא אור גדול יותר מהשמש הגשמית. ואח"כ מבאר את הפסוק אורח צדיקים כאור נגה וכו', פירוש שהשביל הדק שבו הולכים הצדיקים הוא נעלם מאיתנו, כמו אור החמה בעמוד השחר, שאז האור מעורב בחושך, כך נעלמים מאיתנו דרכיהם של הצדיקים, דהיינו אורם הגדול שהוא כאור התורה הנמשל לאור הגדול של השמש (וע"כ הצדיק נקרא שמש כמבואר בתורה א'). ואף גדול מהתורה כמבואר במכות כב: ובמדרש כמה טפשים בני"א שקמים לכבוד התורה ולא קמים לכבוד תלמיד חכם, אע"פ שהוא גדול ממנה (בבחי' מסויימת)¹ שהרי יכול לדרוש ולגלות כוונתה האמיתית גם בדבר שכתוב מפורש להפך, כגון שכתוב ארבעים יכנו, וחכמים גילו שהכוונה לל"ט². ואעפ"כ אדם יכול להיות אצל הצדיק והארציות שלו מסתיר ממנו את אורו הגדול והנפלא.

איזה ארציות מסתירה את אור הצדיקים והתורה

בוודאי כל התאוות מסתירות את האור ובעיקר החכמות חיצוניות, שכל עסקן היא בחקר העולם הגשמי שלנו, שהן הסרטון המפיל לתאוות כמבואר בתורה לה, ובעיקר מה שאדם נותן חשיבות לחכמה נוספת מחכמת התורה. ובכל חכמה חיצונית יש אבן נגף המכניסה כפירות לאדם בלא שישים לב כמבואר בתורה יט תנינא, וממילא אור התורה ואור הצדיקים נחשך ממנו.

אמנם המשל שמביא רבנו לזה הוא מטבע קטן המסתיר הר גדול, ונראה שלקח אותו מספר הברית, ונראה כוונת רבנו לרמוז לתאוות ממון, שהיא התאוה הנוראה ביותר שתופסת את כל מוחו וזמנו של האדם לגשמיות וארציות נוראה, עד שכמעט א"א להוציא אותו ממנה כמבואר במעשה³ מבעל תפלה ומדינת העשירות.

אבל עיין תורה יז אות ב' ו' שם מדבר בפירוש שאפשר להיות אצל הצדיק הגדול ביותר ואעפ"כ לא להרגיש ולא לראות שום אור אלא אדרבה רק חושך. ושם מבאר שהסיבה היא הכסילות שגורמת תאוות האכילה.

ועיין תורה קעב שם משמע שתאוות כבוד היא עושה צל על אור החמה והקב"ה. ורק מי שהוא אין לא עושה צל ועל כן החכמה מאין תמצא, ועל כן כל החסרונות של האדם הם מצד עצמו כי הוא מסתיר לעצמו את אור ה' ית'. ע"ש.

כמבואר בתורה לו. ועיין פל"ח על תורה קח שם בשם מדרש תלפיות שרבע שעה היא ר"ע חלקים מתוך תת"ף. ונראה שגם זה רמז לעולם הזה עולם העשיה שרובו רע בידוע.

¹ ראה לקמן תורה עה תנינא שרבנו אומר שהת"ח גדול מהתורה.

² ילקוט שמעוני דברים פרק כה רמז תקלז – אמר רבא כמה טפשי הני אינשי דמקמי ס"ת קיימי ומקמי גברא רבה לא קיימי התורה אמרה ארבעים יכנו ואתו רבנן ובצרו להו חדא.

³ סיפורי מעשיות – מעשה יב – ודבר הבעל תפלה עם הגבור: מה עושים עם האנשים הללו, דהיינו בני המדינה הנ"ל שנפלו בתאוות ממון כל כך, עד שבאו לשטותים כאלו, שבעלי הממון הם אלהות אצלם, ושאר עניני שטות שיש לבני מדינה זאת. ענה ואמר הגבור להבעל תפלה, ששמע מהמלך, שמכל התאוות אפשר להוציא את מי שנפל לתוכם, אך מי שנפל לתאוה זו של ממון, אי אפשר בשום אופן להוציאו משם, ובוודאי לא תפעל כלל אצלם, כי אי אפשר להוציאם מזה כלל. רק ששמע מהמלך, שעל ידי הדרך שיש להחרב הנ"ל שמשם קבל גבורתו כנ"ל, על ידי זה יכולים להוציא מתאוה הזאת של ממון את מי שנפל ונשקע בתוכה.

עוד שם בסוף המעשה – ... הלא אתם רואים, שאין כאן שום דבר שיסריח, בהכרח צריכים לומר בודאי שאתם בעצמכם מסריחים, כי בכאן אין שום דבר שיסריח. אחר כך נתן להם מן המאכלים הנ"ל ותכף כשאכלו מאלו המאכלים, התחילו תכף להשליך ולזרק מהם את כספם וזהבם, וכל אחד חפר לעצמו חפירה וקבר, וקבר את עצמו בתוך החפירה מחמת גדל הבושה, שנתבישו על ידי שהרגישו גדל הסרחון של הממון (שהוא מסריח כמו צואה ממש) מחמת שטעמו מן המאכלים הנ"ל, וקרעו את פניהם, וקברו את עצמן, ולא היו יכולים להרים פניהם כלל. ונתביש אחד מחברו, כי שם באותו המקום, הממון הוא הבושה הגדולה מכל הבושות, ומי שרוצה לדבר דברי בזוי לחברו, הוא אומר לו שיש לו ממון, כי ממון הוא בושה גדולה מאד שם, וכל מי שיש לו יותר ממון מתביש יותר. על כן קברו את עצמן מגדל הבושה, וכל אחד לא היה יכול להרים פניו אפלו בפני חברו, מכל שכן בפני הגבור הנ"ל. וכל מי שהיה מוצא אצלו עוד איזה דינר או גדול, היה מבער אותו מיד ומשליכו ממנו למרחוק בחפז גדול:

¹ תורה יז אות ב' – כי לפעמים יש שנחשף אצל אחד אור הצדיק, ואינו זוכה להבין ולראות אורו הגדול, ואף שהוא אצל הצדיק, אינו יכול לטעם ולהבין ולראות אורו הגדול של הצדיק, שעל ידו יוכל לבוא לתכלית הטוב. וכמו שמצינו גבי עפרון, שמקום מערת המכפלה, שהוא שער גן עדן, שדרך שם עולין אל הנשמות, ואורו גדול מאד, אף על פי כן אצלו היה מקום חשך ואפלה, ועל כן מכרו בשמחה רבה לאברהם, כמובא (זהר ח"י שרה קכח). וכמו כן שנחשף אור הצדיק, שהוא מאיר בכל העולמות, מכל שכן בעולם הזה, ואף על פי כן אצלו אינו מאיר כלל, אדרבא הוא חשך אצלו וזה מחמת עכירת המעשים וקסילות השכל, שעל ידי מעשים רעים נתחשף שכלו בקסילות, דהיינו דעות נפסדות וחקמות נכריות, כמו שכתוב (ירמיה ד): "חכמים המה להרע, ולהיטיב לא ידעו", כי על ידי מעשיהם הרעים אינם יכולים להשתמש בכל בשכלם להיטיב, כי אם להרע, ועל ידי קסילות השכל, על ידי זה אינו יכול לראות ולהבין אור הצדיק: שם אות וג' והתקין לזה, להכניע ולבטל קסילות השכל, הוא על ידי בחינת מזבח, פי עקר ניקת הקסילות, דהיינו הקלפות, הוא רק מבחינת מזבח (עין זהר תרומה קל"ט), היינו בחינת אכילה, פי 'שליחנו' של אדם מכפר במזבח' (ברכות נ"ה), ומשם עקר ניקתם...

עד כאן ההקדמה

*

תורה קלג [ח]

(משלי ד')^ט ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום.

פשט הפסוק שאור השמש מעמוד השחר נקרא נוגה (אז גם מאיר ככב נגה) כי אור וחושך מעורבב (בחי' קליפת נגה שמעורב טוב ורע) והולך ומאיר לאט לאט יותר ויותר ועד חצות היום אז מאיר בתוקף. אבל רבנו מתיחס בפסוק הזה, לסיבה שגורמת לזה, דהיינו שהסיבה שבליילה השמש נעלמת מאיתנו הוא כיון שהארץ מסתירה אותה, ועל עניין זה מדבר בתורה זו. דהיינו שאע"פ שעיגול הארץ קטן מעיגול השמש 12000 פעמים, הוא יכול להסתיר אותה לגמרי עד שלא נראה ממנה כלום אפילו לא הקרני אור והזוהר הסובב אותה. וכשמתחילה ההסתרה לעבור זה לאט לאט תחילה כאור נוגה מעורב אור וחושך עד שעוברת ההסתרה לגמרי, ומיד חוזרת לאט לאט להסתיר.

ומבאר רבנו שהטעם שהאור היום תחילה הוא נוגה והולך ואור עד נכון היום, הוא לא בגלל השמש, אלא בגלל הארץ, כי השמש בעצמה מאירה במקומה בשוה בתחלת היום ובאמצע היום, רק המניעה הוא מחמת הארץ המפסקת בין בני אדם ובין השמש. על כן אין האור מתפשט כל כך בתחלת היום רק מקצת מקצת עד שנתפשט על הארץ. כי השמש סובבת סביב הארץ /^א ובכל מקום בארץ היא בבקר מתגלה, מעט מעט עד חצות היום ושוב הולכת ומתמעט אורה עד שנעלמת בלילה. כמו כן גם הצדיק נקרא שמש, כי יש לו תכונת השמש, שהוא בעצמו מאיר תמיד, רק המניעה מחמת המקבלים. והמניעה הוא מחמת הארץ המפסקת, היינו העולם הזה. כי בני אדם משוקעים בעולם הזה, ועל כן אינם יכולים לקבל אור הצדיק כי כמו שהגשמיות מסתירה את האור שהוא רוחניות כך הגשמיות מונעת לראות את אור הצדיק שהוא רוחניות, ובפרט ג' תאוות רעות, (אמ"ן)^ב שעוד יותר

^ט תורה זו נאמרה אחר פסח שנת תקסג בחזרתו מנסיעתו לתחונת בתו שרה ז"ל (חיי"ם)

^ט משלי פרק ד (יח) ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום: (יט) דרך רשעים כאפלה לא ידעו במה יכשלו:

רש"י (יח) ואורח צדיקים כאור נוגה – שהולך ומאיר מעמוד השחר. עד נכון היום – עד חצות היום שהוא בירורו של יום:

ביאור הגר"א – ואורח צדיקים כי צדיקים דרכם בדרך צד וקטן כמ"ש למעלה לכן כתיב ואורח. כאור נגה שהוא התחלת הזריחת היום וזה האור מעורב בחשך עדיין ואינו מאיר כ"כ. הולך ואור אח"כ יהיה מאיר והולך עד שיהיה אור ממש בלי עירוב כלל. עד נכון היום שאז האור בתוקף ומאיר מאוד כן הצדיקים יהיו מאירין והולכין עד נכון היום ואמר כאן שבעה היכלין לצדיקים א' ואורח צדיקים ב' כאור ג' נוגה ד' הולך ה' ואור ו' עד נכון ז' היום:

מלבי"ם – (יח) ואורח צדיקים כאור נוגה – יש הבדל בין דרך ובין ארח, שהדרך הוא הדרך הגדול, והארח הוא קטן מדרך, והוא המסתעף מן הדרך הגדול אל הכפרים ואל הצד, ואמר שהגם שידמה לך שהצדיקים אין הולכים בדרך רחב, כי דרכם תחלתו מלא קוצים וקשה ללכת בו, בכ"ז הגם שתחלתו קוצים סופו מישור, והארח הצד הזה שהם הולכים בו נדמה תחלה לאור נגה, שהוא האור המתחיל להבקע בעלות השחר שאינו אור עצמי מן השמש רק אור חוזר ע"י התפלוש ניוצני השמש דרך האדים אבל אח"כ הולך ואור – שאח"ז נעשה אור עצמי, וגם הולך, ר"ל שהוא מתרבה תמיד, עד נכון היום – בצהרים, כן אור הנפש הגם שהתחלתו הוא מכוסה בעבים וענני הגויה, ואור השמש מכוסה ומסתתר יתפלש מבין ערפלי הגויה וחשכת החומר ויהי לאור בהיר בצחצחות הנפש, אבל (יט) דרך רשעים – הגם שידמה לך שהרשעים הולכים בדרך רחב שתחלתו מישור בכ"ז הוא כאפלה – שהוא יותר מחשך, עד שלא ידעו במה יכשלו – גם אמר רבותא שהצדיקים גם ארח שלהם שהם מעשיהם הפרטיים מלאים אור וזוהר. והרשעים גם דרכם הרחב ר"ל מעשיהם הכללים מלא אופל וכ"ש פרטי מעשיהם:

^א בתקפא – ה וס

^א קהלת פרק א (ד) דור הלך ודור בא והארץ לעולם עומדת: (ה) וזרח השמש וגבא השמש ואף זורח הוא שם: (ו) הולך אף דרום וסובב אל צפון סובב סבב הולך הרוח ועל סביבותיו שם הרוח:

מצודות דוד – זרח השמש. הנה התוכנים חקרו אשר השמש מהלכו העצמי בגלגלו הוא ממערב למזרח, אולם גלגל היומי מכריחו לשוב לאחוריו כלפי המערב, ולזה אמר הנה השמש בהיותו קרוב לבית מבואו שוקק הוא לזרוח עוד על פני האדמה כי יאחו דרכו ללכת במהלכו למזרח, אולם בעל כרחו ישקע בעונתו כי גלגל היומי הוא המכריחו לשוב ללכת כלפי המערב ולשקוע: ואל מקומו שואף. רוצה לומר וכן בהיותו קרוב למקום עלייתו חושק הוא ללכת אל המקום אשר יצא משם לבל יזרח על פני האדמה, וגלגל היומי הוא המכריחו לשוב לאחור ובעל כרחו זורח הוא שם במקום שמחזירו גלגל היומי: הולך אל דרום. בהיותו הולך בפאת המזרח הנה באמת הולך הוא כלפי הדרום בהכרח גלגל היומי ואם כי הוא יסבב בגלגלו להפנות כלפי הצפון: סובב סבב וגו'. רוצה לומר אף שבכל פעם שישבב הוא ללכת מהלכו למחוז חפצו, לא מילא תשוקתו והרצון הולך ממנו, כי יד גלגל היומי גברה עליו ובטל רצונו: ועל סביבותיו וגו'. רוצה לומר עם כל זה חוזר עליו הרצון בכל פעם לסבב על סביבותיו כאשר מאז:

^ב אבילה כמבואר בתוספות כתובות קד – דאמרינן במדרש עד שאדם מתפלל שיכנס תורה לתוך גופו יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו ומייתי הא עובדא דרבי: עכ"ל. ובתורה יז כנ"ל. ממון כמבואר בתורה כג שכל העבודות זרות כלולות בה, ובמעשה מבעל תפילה ומדינת העשירות שא"א לצאת ממנה. וניאוף כמבואר בתורה לו שהיא עיקר הנסיון של האדם בעוה"ז. ובתורה שהיא מדורה הכוללת את כל השבעים מדות רעות. ועיין תורה קעב תאוות כבוד שם מבאר שרק מי שהוא אין ממש לא מסתיר מעצמו את אור ה' ית' עי"ש.

מגשמות את האדם. וגם כשמשדלים לפנות מהבלי עוה"ז ולקבל מהצדיק יש להם עליות וירידות ימי אור וימי חושך רצוא ושוב וכפי מדרגתם מקבלים אור הצדיק :

והוא ענין שאמרו בגמרא (עירובין כא.) (א) על פסוק (י) **מגילה עפה** דהיינו מקופלת לשנים בגודל עשרים אמה על עשר, **כד עייפת לה** כשתפתח את הקפל וכו' היא גודל עשרים על עשרים, **כד קלפת לה** אם תקלף ותחצה את עובי הקלף לשנים וכו' אזי היא בגודל עשרים על ארבעים, נמצא גודל התורה שמונה מאות מרובעות. לעומת זה העולם כתיב ביה "שמים בורת תכן", נמצא כל היקום דהיינו כל העולם גדלו זרת של הקב"ה כביכול, דהיינו חצי אמה, שהיא מידת אורך שמקצה הזרת עד קצה האגודל, שהוא חצי המרחק שמהמרפק עד קצה אצבע אמה, נמצא גודל כל העולם (עם השמים שלו) הוא חצי אמה על חצי אמה, דהיינו רבע אמה מרובעת. **נמצא כל העולם כולו הוא כזרת א' מג' אלפים ומאתים מתורה.** כי העולם שטחו זרת על זרת, דהיינו רבע אמה מרובעת, והתורה גודלה שמונה מאות אמות מרובעות, נמצא שטחה גדול פי 3200 מהעולם. כי בתורה יש 3200 זרתות, ובשמונה מאות אמות מרובעות של התורה נכנס 3200 פעמים רבע אמה מרובעת של העולם.

נמצא שהתורה גדולה ורחבה מאוד, רק שהזרת הקטן דהיינו זרת על זרת שהיא רבע אמה מרובעת שהוא גודל העולם עומד בפני מאור העינים ומונע מלראות אור הגדול של התורה, דהיינו אף שכל העוה"ז הוא רק זרת קטן שהוא אחד חלקי שלשת אלפים ומאתים נגד התורה **שהיא גדולה מאד ורחבה ימיני ים (איוב יא.)** וכו' בגמ' עירובין הנ"ל וכמ"ש ארוכה מארץ מדה

^א הגרסא שם גם בעין יעקב וכי פשטת לה גרסת רבינו כד עייפת לא נמצאת

^ב **עירובין דף כא.** – אמר רב חסדא דריש מרי בר מר, מאי דכתיב (ותהילים קיט-צו) "לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד", (פי' לכל דבר ראיתי שיש גבול לבד המצוות דהיינו התורה שהיא רחבה מאד) דבר זה אמרו דוד ולא פירשו, אמרו איוב ולא פירשו, אמרו יחזקאל ולא פירשו, עד שבא זכריה בן עדו ופירשו. אמרו דוד ולא פירשו דכתיב "לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד", אמרו איוב ולא פירשו דכתיב (איוב יא-ט) "ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים", אמרו יחזקאל ולא פירשו דכתיב (יחזקאל ב-י) "ויפרש אותה לפני והיא כתובה פנים ואחור וכתוב אליה קינים והגה והי", (יחזקאל ראה בנבואתו יד אוחות מגילה של התורה שבע"פ והיד פורסת אותה לפניו) "קינים" (דהיינו קינות) זו פורענותן של צדיקים בעולם הזה, וכן הוא אומר (יחזקאל לב-טז) "קינה היא וקוננוה", "והגה" זו מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבא וכו' (ותהילים צב-ד) "עלי הגיין בכנור", "והי" זו היא פורענותן של רשעים לעתיד לבא, וכן הוא אומר (יחזקאל ז-כו) "הזה על הזה תבא". **עד שבא זכריה בן עדו ופירשו דכתיב (זכריה ה-ב) "ויאמר אלי מה אתה רואה? ואומר אני רואה מגילה עפה (כפולה,** דהיינו מקופלת באמצעה) **ארכה עשרים באמה ורחבה עשר באמה,** (כיון שהיא מקופלת לכן רחבה עשר אמה. והאמה היא אמת הקב"ה כביכול מהמרפק עד קצה אצבע אמה) (ואמרת הגמרא) וכי פשטת לה הויה לה עשרין בעשרין וכתוב (בספר יחזקאל ה"ל) "היא כתובה פנים ואחור", וכי קלפת לה, (דהיינו תקלף ותחצה את עובי הקלף לשנים) כמה הויה לה? ארבעין בעשרין, (40 אמה כפול 20 אמה = 800 אמות מרובעות) וכתוב (ישעיה מ-יב) "מי מדד בשעלו (באגרוף) מים ושמים בורת תכן (מדד) וגו'", (זרת הכוונה למדה שבין קצה הזרת לקצה האגודל. והיא שווה לחצי אמה, דהיינו ששתי זרתות הן האורך מקצה אצבע אמה למרפק) (נמצא מדת זרת מרובעת שווה לרבע אמה מרובעת) (ובשמונה מאות אמה מרובעות הנ"ל שהם גודל התורה נכנס 3200 פעמים שטח של זרת מרובעת שהוא שמים הנ"ל הכולל את כל היקום דהיינו את כל העולם) נמצא כל העולם כולו אחד משלשת אלפים ומאתים בתורה. (הביאור עפ"י שוטנשטיין שם)

פרש"י – עשרים באמה. אמה של הקדוש ברוך הוא: **ורחבה עשר.** כשהיא עפה היינו כפולה: **כי פשטת.** לכפילתה הויה עשרים בעשרים: **כי קלפת לה.** דתשים קליפה זו בראש חבירתה שיהא כל כתיבה מצד אחד: **הויה לה ארבעי'.** אורך ברוחב כ': **ושמים בורת תכן.** מדת עולם חצי אמה על חצי אמה, צא וחשוב כמה חצי אמה על חצי אמה יש במגילה ותמצא שלשת אלפים ומאתים, כיצד? עשה מעשרים אמה רוחב רצועות של רוחב חצי אמה הרי כאן ארבעים רצועות וכל אחת ארבעים אמה לאורכה של מגילה הרי אלף ושש מאות אמה אורך שהן שלשת אלפים ומאתים זרתות:

עיין מהרש"א כאן שכל אחד מהנביאים גילה עוד מימד של התורה וזכריה גילה את כל הארבע וזהו שכתובה משני צדדים ומקופלת לשנים כנגד פשט דרש רמז סוד. אבל במהדורא בתרא כתב שהן ג' תחלה ראה זכריה את הפשט עשרים על עשר ואח"כ תורה שבע"פ דהיינו כי פשטת לה הויה עשרים בעשרים. ואח"כ ראה תורת הסוד דהיינו כי קלפת לה שזה יותר קשה ואזי ראה שהיא ארבעין בעשרים. **ראה מהרש"א** מהדורא בתרא – אני רואה מגילה עפה כו' כי פשטת כו' נמצא כל העולם כולו אחד משלשת אלפים ומאתים בתורה עיין בחידושי אגדות ולדידי נראה ע"פ מה שכתוב בשבת פ' ר"ע על מדרש רבה תחילת פ' בראשית אמון פדגוג כו' שיש ג' תורות דהיינו תורה שבכתב הוא נגלה לגמרי ותורה שבע"פ אינו נגלה לגמרי רק מכוסה קצת בקל למצא אותו ותורה הנסתר שמות וצירופי האותיות הוא קשה מאד למצא אותו כן יהיה הענין בכאן מגילה עפה היא תורה שבכתב והיא כפשוטו כאשר מונחת לפנינו וכי פשטת דהיינו קצת טירחא ופעולה לפשוט אותו זה תורה שבע"פ שאינו מגולה כל כך וכמ"ד רוב התורה היא בע"פ מפסוק אכתוב לכם רובי תורת ל' בתמי' וכמו שדרשו במדרש ילקוט גלוי וידוע לפני הקדוש ברוך הוא שעתידין ישראל לגלות בין העכו"ם לכן לא כתב רוב התורה דהיינו תורה שבע"פ ועוד כי קלפת לה דהיינו פעולה יותר גדולה שצריך לפשוט אותה וגם לקלוף זהו תורה שבנסתר שהוא נסתר שהיא יותר קשה למצא אותם ועיין מ"ש לקמן בפ' כיצד מעברין ודו"ק:

^א זכריה ה' א' ב' ויעין פרש"י

^ב **זכריה פרק ה (א)** וְאֶשׁוּב וְאֶשָּׂא עֵינִי וְאֶרְאָה וְהִנֵּה מְגִלָּה עֹפָה: (ב) וַיֹּאמֶר אֵלַי מֶה אַתָּה רֹאֶה וְאָמַר אֲנִי רֹאֶה מְגִלָּה עֹפָה אֶרְכָּה עֶשְׂרִים בָּאַמָּה וְרִחְבָּהּ עֶשֶׂר בָּאַמָּה: (ג) וַיֹּאמֶר אֵלַי זֹאת הָאֵלָה הַיִּצְאָתָה עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ כִּי כָל הַגֵּבַב מִזֶּה כְּמוֹהָ נִקְּה וְכָל הַנִּשְׁבָּע מִזֶּה כְּמוֹהָ נִקְּה:

רש"י – (א) מגלה עפה – רבותינו פירשו כפולה ואמרו שהתורה כתובה בה ולמדו מכאן שהעולם אחד מג' אלפים ומאתים בתורה כדאית' בעירובין (דף כא) וי"ת מגילתא פורחא פורחת באויר ולפי פשוטו של פרשה מגלת פורענו' היתה והוא שראה (יחזקאל ג) וכתוב אליה קנים והגה והי:

^א מתולדו - חני

^ב **איוב פרק יא (ז)** הֲחֹקֵר אֵלֹהִים תִּמְצָא אִם עַד תִּכְלִית שְׂדֵי תִּמְצָא: (ח) גְּבִיָּה שְׁמַיִם מִה תִּפְעֹל עֲמָקָה מִשְׁאֹל מִה תִּדְעַ: (ט) אֶרְכָּה מֵאָרֶץ מִדֶּה וְרִחְבָּהּ מִנִּי יָם:

ורחבה מני ים¹. הפסוק באיוב מדבר על השגתנו בהקב"ה, כמ"ש החקר אלוך' תמצא וכו', והגמ' מביאה פסוק זה לעניין התורה שהיא גדולה מאד, ואולי כי קב"ה ואורייתא חד כמבואר בזוהר (ויקרא עג)². אבל צ"ע מש"כ רחבה מני ים, אם התורה גדולה רק מהים, מה הראייה שהיא גדולה מהעולם? ואולי על כן לא נקט לשון הפסוק בתחילתו, כי רבנו רוצה לומר שהיא ארוכה מאד כנ"ל, ואפילו הרוחב שלה גדול מהים. ואולי רומז לאורך דהיינו חכמה הבא מלמעלה למטה שבבחי' זו אין לה שיעור, אבל הרוחב הוא הכלי שצריך לקבל אותה, דהיינו רוחב לב שצריך להבנתה על זה אומר רבנו שבבחי' זו התורה גדולה מאד ורחבה מכל הים.

ולכאורה קשה איך יוכל דבר קטן כזה להפסיק ולחצוץ בפני דבר גדול כזה, שגדול כמה אלפים פעמים כמותו. כי כל העוה"ז כולו קטן מאד כנגד התורה שגדולה כנגדו אלפים פעמים. דהיינו כיצד יכול עולם גשמי שיש לו סוף מצד המהות, להסתיר דבר רוחני שמצד המהות אין לו סוף.

אך הוא כמשל המובא בספר הברית בעניין לקוי חמה ע"י הירח [ט]³, כמו מטבע קטנה אם תחזיק אותה נגד עיניך, ימנע מלראות הר גדול, אע"פ שההר גדול אלפים פעמים כמו המטבע הקטנה. אך מחמת שהמטבע עומדת נגד עיניו, ע"כ חוצצת בפני ראיית העינים, עד שאינו רואה הדבר הגדול ממנו כמה פעמים.

כן כשמגיע נשמה לעולם, ונולד וולד, והוא גדל ובא בארבעת חושי אל העוה"ז, ונמשך אחר הבלי תאוותיו, הוא נשאר שקוע שם בהבלי עולם, ונדמה לו שאין טוב מזה. כי המטבע הנ"ל לנגד עיניו, דהיינו בעיקר תאוות ממון שהיא הגרועה מכולן כי תופסת את כולו (ידי רגליו וראשו) כל היום והלילה (כמבואר בתורה כג שהיא עבודה זרה שתחובות בה כל העבודות זרות ובמעשה מבעל תפלה ומדינת העשירות שמתאוה זו מי שנפל בה אי אפשר לו להנצל) והיא תאוה שקשורה מאד לתאוות ניאוף שהיא עיקר הנסיון של האדם בעוה"ז, ומניאוף נופל לממון (כמבואר בלק"ה/א⁴) קדושין ג' ג' ובששקוע בהן נדמה לו דאין טוב מזה, נדמה לו דייקא, כי הכל דמיון שמטעה

מלבי"ם – (ח) גבאי – הוסיף לבאר דבריו, כי הנה יש שני דרכים בהשכלה, א' דרך ההפשטה, ב' דרך ההגבלה, ולהשיג את ה' צריך ללכת בשניהם עד בלי תכלית, כי בדרך ההפשטה צריך שיגיע בהפשטתו עד האחד המיוחד בתכלית הפשיטות, ואין כח בשכל האדם להשיג השגה גבוה כזו, ועו"א גבאי שמים מה תפעל – וכן בדרך ההגבלה צריך שיגיע בהגבלותיו עד כל ההגבלות, כי מתנאי האל שיכלול כל השלימות שאפשר והם בלתי ב"ת אפשר שיגיע האדם לתכלית השגה זו, ועו"א עמוקה משאול מה תדע: (ט) ארוכה – ואחר שבהשגות האלהות כלולים שתיים, כי הוא המיוחד בתכלית הפשיטו' ועם כ"ז כולל כל השלימות וכל המציאות וכן שני אלה יש רוחק בלתי בעל תכלית אשר הוא נמנע מהשגת שכל האדם שהוא בעל תכלית וז"ש ארוכה מארץ מדה :-

¹ **מתיבתא** על עירובין כא. בילקוט ביאורים בשם הרי"א"ף דייק באיוב שם שתלה האורך בארץ והרוחב בים וידוע שהים שני שליש מהעולם והארץ שליש נמצא הרוחב גדול מהאורך. **אבל בשם התורת חיים** (ד"ה ארוכה) ביאר, לפי שהתורה ארכה פי שנים ברחבה כמבואר בסמוך ארבעים אמה על עשרים אמה, והארץ גם פי שנים בים, כמו שכתבו תוספות (פסחים צד. ד"ה כל) שהעולם שליש יישוב שליש מדבר שליש ים, לכך נקט 'ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים', אלא שלא ידע איוב שיעור כמה היא ארוכה מארץ ורחבה מן הים.

² **זוהר אחרי מות דף עג.** – אמר ליה רבי שמעון, אלעזר בני, תא חזי, זכאין אינון ישראל דחולקא עלאה קדישא דא נטע בהו קדשא בריך הוא בא וראה, אשריהם ישראל שחלק העליון והקדוש הזה, שהוא התורה, נטע בהם הקב"ה, דכתיב בענין מעלת התורה **כי לקח טוב נתתי לכם**, וממלת לכם יש לדייק, כי **לכם ולא לעמין** רק לכם נתתי ולא לגוים. **ובנין דאיהי גניזא עלאה יקירא, שמיא ממש** ולפי שהתורה היא אוצר עליון יקר, דהיינו שמו של הקב"ה ממש, לכן **אורייתא כלא סתים וגליא ברוא דשמיא** כל התורה היא סתומה וגלויה בסוד שמו, כלומר כמו השם הוי"ה הוא סתום כי אסור להזכירו ככתבו, והוא גלוי על ידי השם אדני". כך היא התורה הקדושה יש בה פשט ויש בה סוד, **ועל דא ישראל בתרין דרגין אינון סתים וגליא** ועל כן גם ישראל הם בב' מדרגות דהיינו סתומה וגלויה כדמפרש ואזיל. **דתנינן** שלמדנו כי **תלת דרגין אינון מתקשרין דא ברא, קדשא בריך הוא אורייתא וישראל** שלש מדרגות הם המתקשרות זו בזו, שהם הקב"ה והתורה וישראל, כי הקב"ה נתן את התורה כדי לזכות את ישראל, **וכל חד דרגא על דרגא סתים וגליא** וכל אחת מאלו הג' בחינות, היא מדרגה על מדרגה, דהיינו סתומה וגלויה, כי **קדשא בריך הוא דרגא על דרגא סתים וגליא** הקב"ה סתום ו"ל הוא מדרגה סתומה על מדרגה הגלויה שהיא המלכות, לפי ש"ז מלוכס במלכות, **אורייתא הכי נמי סתים וגליא** גם התורה היא סתומה וגלויה, כי יש בה פשט ויש בה סוד, **ישראל הכי נמי דרגא על דרגא** וגם ישראל הם מדרגה על מדרגה, **הדא הוא דכתיב** זהו שכתוב **מגיד דבריו ליעקב ונשפטיו לישראל, תרין דרגין אינון יעקב וישראל** הרי כי שתי מדרגות הם יעקב וישראל, **חד גליא וחד סתים** אחת גלויה שהיא מדרגת יעקב שבה אחוים בעלי הפשט, ואחת סתומה שהיא מדרגת ישראל שבה אחוים בעלי הסוד.

³ ספר הברית ח"א סאמר ד' פרק יב בבאור עניין לקוי חמה

⁴ **ועיין ספר הברית בעניין לקוי חמה שאפילו הירח שהוא קטן מהארץ מסתיר את החמה כולה כיון שהוא קרוב** אילנו ממנה אבל אינו מסתיר כולה כי הוא גם רחוק מאיתנו.

ספר הברית – חלק א מאמר ד שני המאורות – פרק יב – ומודעת זאת כי הלבנה פעם רחוקה מן הארץ ופעם קרובה, והנה בעת אשר היא רחוקה מן הארץ לא ימשך זמן לקוי ההוא אלא מעט לבלתי הכסות כי אם חלק קטן מן השמש, אבל בהיותה קרובה לארץ ימשך זמן הלקוי יותר כי כסה פניה של החמה חלק גדול אף שהיא קטנה מן השמש, **כאשר תמנע מטבע הקטנה ראות ההר הגדול בהיותה קרובה אל עין הרואה, וכאשר יודמן עת מולד ויעמוד השמש והירח והארץ זה תחת זה ומרכז שלש אלה מכוון בקו אחת ממש אז יהיה לקוי השמש באמצע כדורו ונוגה לו סביב כטבעת אור כי הירח לא יוכל לכסות אותו על פני כלו להיותו קטן מהשמש מאד וזרחה השמש עליו סביב, ולא דוקא הלבנה יסבב לקוי השמש אלא אפילו כי יקרה שאחד משאר כוכבי לכת הידועים יעבור תחת השמש וימנע חלק מאור השמש להגיע לארץ זה ג"כ נקרא לקוי השמש אך זה לא שכיח:**

^א **ליקוטי הלכות קדושין הלכה ג אות ג** וג' **אגב שאנו עוסקים בענין זה אמרתי לבאר מה שפירא לא לעניית דעתך, בענין זה של שתי התאוות הרעות הללו שהם, תאוות נאוף ותאוות ממון, שהם הם העקר המטרידין את רב העולם משני העולמות, וכמה נפשות נשקעו בהם על שלא השתדלו לשפכם, פי לכאורה היה קשה לי בדברי רבנו זכרוננו לברכה, פי בכל המקומות כתב שעקר הנסיון והבחירה של האדם**

אותו המדמה הפגום שלו. ועיין תורה ח' תנינא/י' שרק ע"י הצדיק האמת זוכים לברר את המדמה ולצאת מהתאוות. ועיין כעין זה מעשה מצפור/י' משל למלך שצויה לקצור תבואה, ולקח קוצרים ונתן להם כל התענוגים, כדי שתהיה להם הרחבת הדעת לעבוד ביום ובלילה, אבל הם נמשכו אחר התענוגים ושכחו לקצור וכו'. נמצא שהארציות והעוה"ז הקטן והמועט כנ"ל, מונע אותו מלראות אור גדול ומופלג"י של

בעולם הזה הוא תאוות נאוף, שהוא עקר המתקלא והמשקל של כל אדם, וזה עקר הנסיון והצרוף של כל אדם שבא לעולם הזה להתנסות אם יזכה לעמוד בנסיון זה לשבר תאוה זאת, וכו'..... ואחר כל אלה בספור מעשה הנוראה של הבעל תפלה שם מבאר שתאוות ממון הוא גרוע עוד יותר אפלו מתאוות נאוף, כמבאר שם מה שקבלו מן המלך שמכיל התאוות שבעולם יכולין להוציא את מי שנפל לשם חוץ מתאוות ממון, שמי שנפל לשם אי אפשר להוציא בשום אופן כי אם על ידי הדרך שיש להחריב שהגבור מקבל משם כח גבורתו וכו', עין שם. מובן שם, שאפלו מתאוות נאוף יכולין להוציא בנקל יותר מלהוציא מתאוות ממון, ולכאורה הדברים סותרים זה את זה, אך באמת הכל נוחא, כי בודאי עקר הנסיון והבחירה של אדם מנעוריו הוא תאוות נאוף שבווער באדם מנעוריו, וצריך כל אחד לרחם על עצמו לשבר תאוה זאת בתכלית, כי בשביל זה בא לעולם, שעקר נסיון האדם הוא בתאוה זאת של משגל, אבל מי שאינו זוכה לעמוד בזה ופוגם בברית, חס ושלום, אזי נופל על ידי זה לתאוות ממון שנקרא בור אין מים בו וכו', שאי אפשר להנצל משם כי אם על ידי שמירת הברית בבחינת גם את בדם בריתך שלחתי אסירך מבור אין מים בו, כמבאר בהתורה "צוית צדק" וכו', עין שם. וכשנפול, חס ושלום, ונשתקע בתאוות ממון אז חס ושלום, כמעט אפס תקוה להוציא משם. וזהו בחינת מה שהבאתי לעיל דברי רבנו זכרוננו לברכה בהמעשה של הבעל תפלה שאמר שמי שנופל לתאוות ממון אי אפשר להוציא משם, ומכל התאוות יכולין להוציא, אפלו מתאוות נאוף, חוץ מתאוה זאת של ממון, ובה גרוע תאוות ממון גם מתאוות נאוף.

עוד שם אות ד' וכן אנו רואין בחוש שכל זמן שאין האדם נופל עדין לתאוות ממון, אף על פי שהוא משקע בתאוותיו, עדין אפשר לדרבן עמו ביראת שמים ולהמשיכו ולקרבו להשם יתברך ולהוציא מתאוותיו הרעות, אבל ביון שנפל ונשקע בתאוות ממון, בפרט כמו ששכיח עכשו שכל אחד רוצה דיקא להרבות צרכיו להתנהג בדרך הנגידים, ואפלו עניים ואביונים וקטנים במעלה מסתכלין בכל עת להתנהג בגדולות במלבושים נאים ובדירות וכלים נאים, ומכל שכן מי שיש לו עשירות קצת, שהוא עכשו עני ביותר, מחמת שמסתכל תכף בגדולות, ולא תשבע עינו לעולם במה שיש לו, כי תכף שיש לו מאה אדומים הוא מתנהג כר שמכרח לו לפתותו יותר ממאתים אדומים, וכו'.

י"ב תורה ח' תנינא אות ז' ח' – [ז] ועל ידי התפשטות הנבואה על ידי זה נתברר ונתתקן בחינת כח המדמה, בבחינת (הושע י"ב): "וביד הנביאים אדמה" כי עקר תקון וברור המדמה הוא כשהוא ביד הנביאים, וכשנתתקן המדמה, על ידי זה נתתקן האמונה האמתית דקדושה, ונתבטל אמונות כזביות. כי עקר האמונה תלויה בכח המדמה. כי במה שהשכל מבין אין שיף אמונה, ועקר אמונה היא רק במקום שהשכל נפסק ואינו מבין הדבר בשכלו, שם צריכין אמונה, וכשאנו מבין הדבר בשכלו, אינן נשאר רק בבחינת כח המדמה, ושם צריכין אמונה: נמצא שעקר האמונה היא בבחינת המדמה, ועל כן על ידי התפשטות הנבואה שעל ידי זה נתברר ונתתקן המדמה, על ידי זה נתתקן האמונה האמתית דקדושה כנ"ל. כי יש עשרה מדרגות בנבואה (ד' והם כנגד עשרת הדברות, שהם בחינת עשרה מדרגות של נבואה. כמו שכתוב (דברים ה'): "פנים בפנים דבר ה' עמכם". דבר ה' זו נבואה, כמו שדרשו רבותינו, וזרונם לברכה (שבת קלח). ועל כן על ידי נבואה שהוא בחינת עשרה מדרגות, בחינת עשרת הדברות, וזכין לאמונה בהשם יתברך, להאמין שהכל ברא ה' בעשרה מאמרות. נמצא שעקר תקון האמונה הקדושה היא על ידי בחינת רוח נבואה:

אות וחו' ועל כן צריכין לחפש ולבקש מאד אחרי מנהיג אמתי להתקרב אליו. כי כל מנהיג ומנהיג יש לו בחינת רוח נבואה, וגם עכשו, שבטלה הנבואה, אף על פי כן בהכרח שיהיה להמנהיג בחינת (במדבר י"ד): "רוח אחרת", מה שאין נמצא בשאר ההמון, שעל ידי זה זכה להיות מנהיג. כי בלא זה, מפני מה יזכה זה דיקא להיות מנהיג ולא אחר. אף באמת כל מנהיג ומנהיג של ישראל יש לו בחינת רוח אחרת. כי המנהיג הוא בחינת (במדבר כ'): "איש אשר רוח בו, אשר יוציאם ואשר יביאם", כי המנהיג המוציא והמביא את ישראל, בודאי יש לו בחינת רוח אחרת. אשר מחמת זה נעשה הוא דיקא מנהיג לישראל. וזה הרוח אחרת שיש להמנהיג הוא בחינת רוח הקדש, רוח נבואה. אף על פי שעכשו אין נמצא רוח נבואה, רוח הקדש ממש, אף על פי כן בודאי יש לו בחינת רוח אחרת, הנמשך מן הקדושה, מה שאין נמצא בשאר ההמון, שזהו גם כן בחינת רוח הקדש. אף על פי שאינו רוח הקדש ממש לידע עתידות, אף על פי כן הוא בבחינת רוח הקדש, רוח נבואה: ועל ידי בחינת הרוח הקדש שיש להמנהיג האמתי שהוא בחינת רוח נבואה, על ידי זה כל המתקרבים אליו נתחזק ונתתקן אצלם האמונה האמתית דקדושה. כי כל מי שזוכה להתקרב למנהיג האמתי, על ידי התקרבותו אליו נתתקן ונתברר אצלו בחינת המדמה, על ידי בחינת הרוח נבואה של המנהיג. כי עקר תקון המדמה הוא על ידי בחינת רוח נבואה כנ"ל, ועל ידי תקון המדמה נתתקן ונתברר האמונה הקדושה כנ"ל. על כן כל המתקרבים למנהיג אמתי, וזכין לאמונה ישירה דקדושה: אבל באמת צריכין לחפש ולבקש מאד מאד אחר מנהיג אמתי בזה, וצריך לבקש מאד מהשם יתברך, שיופה להתקרב למנהיג אמתי, כדי שיופה לאמונה אמיתית בשלמות. כי בשמתקרבין, חס ושלום, למנהיג של שקר, על ידי זה באין, חס ושלום, לאמונות כזביות. כי מנהיג של שקר הוא בחינת נביא השקר, בחינת (מלכים א' כ"ב): "רוח שקר", ועל ידי זה אדרבא, נתקלקל המדמה, ובאים לאמונות כזביות. כי עקר תקון האמונה היא על ידי בחינת רוח נבואה שיש להמנהיג האמתי, שעל ידי זה נתברר המדמה, ועל ידי זה נתתקן האמונה כנ"ל:

י"ג ראה ככבי אור ספורים נפלאים (עמ' כח מהדור תשמג) עוד מעשה שספר רבנו ז"ל. שהיה מלך אחד והיה חוזה בבוכבים, וראה שאם לא יקצרו התבואה בשנה זו עד זה הזמן, יהא נתקלקל כל התבואה וכו' וכו', והזמן היה קצר. ונתיעץ לקח קוצרים ולתן להם כל התענוגים וכל צרכם כדי שיהיה להם הרחבת הדעת לעבד ביום ובלילה, ויספיקו לקצר קדם הזמן הנ"ל. והם אדרבא התענוגו ושכחו, ועבר הזמן הנ"ל ולא קצרו התבואה. ונתקלקלה כל התבואה. ולא ידעו מה לעשות שהמלך יכעס אליהם. ואמר להם חכם אחד עצה, איך שהמלך אוהב איזה צפור, ובה שביא לו זה הצפור, אז על ידי הפחת רוח והתענוג מה יכפר על הכל. אבל קשה מאד להשיג הצפור, כי הוא באויר במקום גבוה ואין להם סלם, והזמן קצר. ונתן להם החכם עצה, כמו שהם במה אנשים, אז יעמידו את עצמם אחד על חברו למעלה מעלה עד שיגיעו להצפור. אבל הם רבו זה עם זה כי כל אחד רצה שהוא יהיה למעלה וחברו תחתיו. ועל ידי מריבתם התרשלו והצפור פרח. ועל ידי זה נשאר להם הכעס מהמלך על התרשלותם מקצירת התבואה כנ"ל.

התורה שהוא גדול כמה אלפים פעמים כנגדו כנ"ל. וכמו שאמר הבעש"ט/ט"ו עה"פ (תהלים יט ח') תורת ה' תמימה וכו', שאלפי שנים לומדים אותה מליוני יהודים ועדיין היא תמימה וכאילו לא נגעו בה, כי אין כל כך חקר לגדלה עד שכמה שילמדו בה עדיין כאילו לא נגעו בה. **והוא ממש משל השמש, שהארץ מפסקת מלראות אור גדול של השמש, אף שהשמש גדול כ"פ-כמה פעמים כמו הארץ, והוא כמשל הנ"ל כמובא [ט"ו].**

עד כאן דיבר מהעולם שמסתיר את אור השמש והתורה, וכאן מוסיף לבאר שכמו התורה, כך הצדיקים אורם גדול מאד והארציות של האדם מסתירה ממנו את אורם. ובוה מבאר את הפסוק שבו פתח את התורה "אורח צדיקים כאור נגה וכו'".

ונראה שלא מתייחס לפשט הפסוק, אלא למה שגורם לו, דהיינו הסיבה שבתחילה אור השמש כאור נוגה דהיינו מעורב חושך ואור, הוא כי בלילה הארץ מסתירה את אור השמש, ובבקר היא פחות ופחות מסתירה. ואור צדיקים כאור נגה, דהיינו אור הצדיקים הוא כמו אור השמש בתחילה נדמה לנגה המעורב אור וחושך, וככל שאדם יוצא מהארציות וגשמייות שלו מתגלה אורם יותר ויותר כמו השמש.

וזהו ואורח צדיקים כאור נוגה, כאור נוגה ממש. כמו השמש שמאירה תמיד, רק שהמניעה מחמת הארץ המפסקת כנ"ל, אף שהארץ קטנה נגד השמש וכמשל הנ"ל. כן הצדיקים מאירים תמיד, ועל כן הם נקראים שמש/א', רק שהארץ היינו העוה"ז מפסיק מלראות אור הגדול שלהם. ואף שאורם של הצדיקים גדול מאוד, כמו התורה ואף יותר/א', כמבואר בגמרא מכות כב: ט"ו כמה טפשאי שאר אינשי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה. והעוה"ז כולו בכלל הוא קטן ופחות מאוד נגד אורם הגדול, עכ"ז הוא מפסיק ומונע מלראות אורם כמשל המטבע הנ"ל. י"כ"ז מחמת שהעולם עומד בפני עיניו וחוצץ בפניו, עד שאינו יכול לראות אור התורה והצדיקים הגדול ממנו אלפים פעמים.

^{טו} בעל שם טוב על התורה – פרשת ואתחנן אות כט. כתיב (תהלים י"ט) תורת ה' תמימה משיבת נפש, ובשם הבעל שם טוב זצלה"ה שמעתי, שתורת ה' הוא תמיד תמימה ושלימה, שלא התחילו בה עדיין (כג) שום אדם בעולם, כי הוא משיבת נפש העוסק בה בכל פעם בחיות חדש, ומי שלומד תורת ה' בתמימות, כאילו לא התחיל עדיין, אזי הוא משיבת נפש: (ויחל משה תהלים י"ט): עוד כעין זה ראה לעיל פרשת בראשית אות לד ושם בהערת מקור מים חיים אות כז – ובס' תולדות אהרן פ' בשלח, וז"ל, שמעתי בשם הרה"ק הבעש"ט ז"ל תורת ה' תמימה שכל התורה הוא רק שם הוי"ה עכ"ל, ונענין מענין זה לעיל בריש ספר זה הגה א'. ובקונטרס מאמרים טהורים שבס"ט אמרות טהורות [מקאברין] כתב וז"ל בשם הבעש"ט ז"ל תורת ה' תמימה, זיא איז נאך גאהר גאנץ, אשר לא נגע בה שום אדם אף בקוצו של יו"ד, ועד הנה תמימה לגמרי, עכ"ל. ובס' ליקוטים יקרים ד"כ ע"ג כתב וז"ל, כמו שאמר הקדוש אלוהי ר' מנחם מענדל [מפרעמישלאן] הנ"ל ז"ל, שאמר בפסוק תורת ה' תמימה, ר"ל ע"ד צחות שתורת ה' דייקא תמימה שעדיין לא נגע אדם באפס קצה, כי לומדים רק חיצונות התורה, שאין במחשבתם להתדבק בהש"י, להיות לו מרכבה, ולירא ממנו, ולאחבה אותו ע"י התורה כו' ע"ש שהאריך בזה:

^{טז} בספר הברית כנ"ל

^{יז} מדרש רבה בראשית פרשה פד פסקה יא בשעה שאמר יוסף והנה השמש והירח אמר יעקב מי גילה לו ששמי שמש. ועיין תורה מט אות ז' וזה פרוש: לשמש שם אהל בהם, כי הצדיק נקרא שמש, כמאמר חכמינו, זכרונם לברכה (קדושין ע"ב): 'עד שלא שקעה שמשו של עלי' וכו', 'זרח השמש ובא השמש'. עיין ספר מורה הפרישות ומדריך הפשיטות לרבי דוד בו יהושע הנגיד – כי הנשמה באדם ניתנה בבחי' נר ה' נשמת אדם אבל הרשע מחשיך אצלו הארתה בבחי' נר רשעים ידעך ואילו הצדיק להפך מחזק הארתה בו לאור צדיקים ישמח ועוד לנשקפה כמו שחר יפה כלבנה ברה כחמה אימה כנגדלות דהינו שהולכת וגדלה מנר לשחר ללבנה ולחמה עד הנגדלות שזה בחי' שכלים הנפרדים עי"ש באריכות. ועיין עיין אוצרות חיים שער רפ"ח נצוצין וכבר ידעת כי גם נוק' דו"א שהיא השביעית שבמלכים יש בה כללות כל הז' מלכים כנודע דלית ספירא דלא אתכלילת בה בחי' המלכות, ונמצא כי הם ש"ך ניצוצין אחרים בנוק' דו"א. ונודע כי כל הגבורות והדינים הם כפולים, ונמצא כי יש ב' פעמים ש"ך בז"א אשר לסיבתם נקרא הזעיר שמש שהם (נ"א שהוא) בחינת הניצוצות האלו, וב' פעמים ש"ך בנוק' אשר לסיבתם נקראת היא תמר שהיא (נ"א שהם) בחינת הניצוצות האלו שבה.

^{יח} ראה תורה ד' אות ו' ותורה רז – התורה הם התלמידים חכמים, כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (מכות כב): 'כמה טפשאי דקיימא מקמי ספר תורה, ולא קיימא מקמי צורבא מדרבנן'. וראה תורה עה תנינא – הסתכלות פני הצדיקים לבד הוא גם כן דבר גדול מאד. כי אמרו רבותינו, זכרונם לברכה, שהתלמיד חכם הוא גדול מן התורה, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (מכות כב): 'כמה טפשאי שאר אנשי דקיימו מקמי ספר תורה ולא קיימו מקמי גברא רבה'. נמצא שהתלמיד חכם הוא גדול יותר מן התורה. ואצל התורה מצינו, שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה, (מדרש רבה איכה פפתיחא), כי המאור שבה מחזירו למוטב, מכל שכן אור הצדיק, שהסתכלות בו לבד הוא מועיל לקדושה מאד, בודאי כשזוכין לדבר עמו טוב יותר, אף גם ההסתכלות לבד הוא גם כן דבר גדול: ועיין עוד לק"ה בית הכנסת הלכה ד' אות ח'.

^{יט} מכות כב: – מתני' כמה מלקין אותו ארבעים חסר אחת שנא' (דברים כה-ב) במספר ארבעים מנין שהוא סמוך לארבעים... גמ' מ"ט אי כתיב ארבעים במספר הוה אמינא ארבעים במנינא השתא דכתיב במספר ארבעים מנין שהוא סוכם את הארבעים אמר רבא כמה טפשאי שאר אינשי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה דאילו בס"ת כתיב ארבעים ואתו רבנן בצרו חדא:

אבל אם יסלק המפסיק הקטן מנגד עיניו, דהיינו שיטה עיניו מן העולם, ולא יסתכל על העולם, רק ירום^{כא} ראשו ויגביה עיניו ויסתכל למעלה דהיינו גם יטה וגם לא יסתכל וגם ירים ראשו ויגביה עיניו ויסתכל למעלה **מן העולם המפסיק וחוצץ**, נראה כוונת רבנו כי באמת לא מספיק שיטה את עינו וראייתו הגשמית אלא צריך שגם בעיני שכלו ומחשבתו לא יסתכל על הבלי העולם הזה, וגם זה לא מספיק עד שיגביה ראשו להוציא אותו לגמרי מעולם הזה, וגם ירים עיני שכלו למעלה להיות מקושר אליו ית' שהוא שרש התורה **אזי יזכה לראות אור הגדול והמופלג של התורה והצדיקים**.

כי באמת אורם גדול אלפים ורבבות פעמים מכל העוה"ז והבלי כנ"ל, רק שהעוה"ז עומד לפני עיניו אפילו כשעיניו עצומות דמיונו מטייל בו ולבו חומדו ואינו מניח אותו כלל להטות עיניו לגמרי, וגם בדמיונו להסתכל למעלה על אור התורה והצדיקים, כמשל המטבע הקטנה הנ"ל **ממש העומדת בפני העינים ומפסקת מלראות הר גדול וכו' כנ"ל**.

אבל בקל יוכל לסלק המטבע מנגד עיניו, ותיכף יראה ההר הגדול ממנו. כמו כן ממש לענין העולם והתורה, שבהעברה בעלמא, יכול להעביר העולם מנגד עיניו, כי במקום שחושב השכל שם כל האדם^{כב}, ואז יזכה לראות אור הגדול של התורה והצדיקים, שמאירין בכל העולמות כולם באור גדול מאוד, והבן מאור^{כג}./כ"ו צ"ע הרי צריך לזה עבודה גדולה של ברור המדמה, ואיך אומר שבקל ובהעברה בעלמא זוכים לזה? וכנראה כוונת רבנו לזרז לזה^{כד}, כי בוודאי אסור לחשוב שהיא עבודת צדיקים שאין לנו קשר אליה, אלא היא חיוב על כל אחד לשאוף לזה, ולהשתדל לזכות לברור המדמה.

אבל מזה שאומר שבקל ובהעברה בעלמא זוכים לזה אולי הכוונה למי שדבוק בצדיק האמת, כמבואר בגמרא ברכות לג: ^{כז} הקשו על שאמר שמבקש רק יראה, האם יראה דבר קטן הוא? ותרצו אין לגבי משה היא דבר קטן, ועל כן אמר להם לישראל בלשון זה, והקשו המפרשים שאין זה תרוץ שהרי מבקש זאת מישראל ואצלם יראה היא דבר גדול וקשה, ותרץ הבעש"ט^{כח} שכוונת הגמרא לומר שאמנם כך, מי שהוא לגבי משה, דהיינו

^{כא} בתולד – ירום, וסתורלו – ירים

^{כב} כמבואר בתורה כא ד"ה חיים נצחיים – כי עיקר האדם הוא השכל, וע"כ במקום שחושב השכל שם כל האדם. ובכמה ספרים מובא זה בשם הבעש"ט. ראה בעש"ט על התורה פרשת נח אות נו בשם צוואת הריב"ש – כשיהיה בקטנות יהיה גם כן בדביקות גדול עם השכינה, ואחר כך ברגע אחד תיכף כשיחשוב בעולם עליון מיד הוא בעולמות עליונים, שכמו שאדם מחשב שם הוא, ואם לא היה בעולם עליון לא היה מחשב כלל. עכ"ל. ובכמה לשונות דומים ראה שם בהערת מקור מים חיים שם.

^{כג} מתוצו – מאד

^{כד} והבן מאד – צ"ע אם זה כל כך קל ובהעברה בעלמא זוכים לזה מה יש כל כך להבין, ונראה שאדרבה בזה רומז שתבין שצריך לזה הקדמות רבות אבל אסור לחשוב שזה לא אפשרי כי זה חיוב על כל אחד לשאוף לזה. ראה כעין זה בסוף תורה רנד שאחרי שאומר שהענינים רואות דברים נפלאים וכו' מסיים והבן.

תורה רנד – עינים הם דברים עליונים וגבוהים מאד, והם רואים תמיד דברים גדולים ונוראים, ואם היה האדם זוכה לעינים כשרים, היה יודע דברים גדולים רק ממה שעיניו רואות, כי הם רואות תמיד, אך שאין יודע מה רואה. כמו למשל כשמעבירין דבר לפני עיני האדם בהעברה ובמהירות גדול ואז אין האדם יודע מה ראה, והנה אף שבשעה שהעבירו הדבר לפני עיניו, בוודאי ראה אותו בראיה גמורה, עם כל זה אין יודע מה ראה, כי אף שעניו ראו הדבר בשלמות, עם כל זה מחמת המהירות לא היה פנאי בכדי שיביא הראות להדעת שידע מה ראה, כי לידע הדבר שראה זה תלוי בדעת, ולזה צריך קצת זמן, שישעה קצת הדבר הנראה לפני עיניו, בכדי שיבוא ויחיש בן הראות להדעת את הדבר הנראה, כדי שידע בהדעת מה ראה, ומחמת המהירות לא ראה הדבר רק בכח הראות, אבל לא היה זמן להחיש הדבר להדעת, ועל כן אינו יודע מה ראה, וכן האדם רואה בעיניו תמיד דברים גדולים (היינו מראות וחושינות) אך שהוא כמו שמעבירין לפניו בהעברה בעלמא ובמהירות גדול, על כן אינו יודע מה ראה כנ"ל, והבן:

^{כה} **שמענו מעשה** מאשתו של הבבא סאלי רבי ישראל אבוחצירא שפעם היה נראה מקשיב בריכוז גדול ושאלה אותו מה הוא שומע ושאל בתמימות מה את לא שומעת את קולות הלימוד במתיבתא של רבינו, א"א לא לשמוע זה ממש קול חזק. אבל קשה לי לומר על רבנו שגם הוא אומר שבקל זוכים לזה, כיון שאצלו זה קל מאד, ולא יודע עד כמה לנו זה קשה.

^{כו} **ברכות לג:** – ואמר רבי חנינא הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים שנאמר (דברים י"ב) ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא והא"ר חנינא משום ר' שמעון בן יוחי אין לו להקב"ה בבית גזיו אלא אוצר של יראת שמים שנאמר (ישעיה לג-ו) יראת ה' היא אוצרו אין לגבי משה מילתא זוטרתא היא דאמר ר' חנינא משל לאדם שמבקשים ממנו כלי גדול ויש לו דומה עליו ככלי קטן קטן ואין לו דומה עליו ככלי גדול:

פרש"י – הכל בידי שמים. כל הבא על האדם ביד הקב"ה כגון ארוך קצר עני עשיר חכם שוטה לכן שחור הכל בידי שמים הוא אבל צדיק ורשע אינו בא על ידי שמים את זו מסר בידו של אדם ונתן לפניו שני דרכים והוא יבחר לו יראת שמים:

ועיין מהרש"א שיראת הרוממות אינה בידי שמים אבל יראת העונש היא גם בידי שמים ששולחים כל מיני דברים לירא אותו. אבל נראה שגם זה לא בידי שמים שביין שהם שלוחי ה' ולא שלוחי הטבע.

^{כז} **בעל שם טוב** פרשת עקב אות יד איתא בגמרא (ברכות ל"ג ב) אטו יראה מילתא זוטרתא, אין לגבי משה מילתא זוטרתא, והקשו בהרבה ספרים הקדושים מה בכך שגבי משה מילתא זוטרתא, הלא דבריו היו לכל ישראל ואצלם לא מילתא זוטרתא הוא, ותיירץ הבעש"ט הקדוש ז"ל, לגבי משה היינו להם שהיו גבי משה, והוא היה המנהיג שלהם, היה דבר קטן, כי משה רבינו ע"ה המשיך בחינת יראה לכל הדור ההוא, כי הוא היה המנהיג, ומפיו יצאו אלו הדברים, ולכך היה זה אצלם דבר קטן: (מצאתי בכתב יד גדול אחד)

ועיין שם אות יב. ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלהיך וגו'. ואיתא בגמרא (ברכות ל"ג ב) אטו יראת שמים מילתא זוטרתא הוא וכו', אין לגבי משה מילתא זוטרתא הוא עיין שם, שמעתי ממורי ביאור ש"ס אין לגבי משה וכו' והקושיא

דבוק בצדיק גם אצלו היראה היא דבר קטן, כי הצדיק משפיע ברור המדמה ודעת ועי"ז יראה לאנשיו. ועיין ריש תורה יז שיראה ואהבה אי אפשר לקבל אלא ע"י הצדיק.
וראה תורה ח' תנינא שא"א לברר את המדמה אלא ע"י הצדיק האמת, ראה שם שבזה תלוי כל עבודת ה' ועל כן צריך אדם כל חייו לחפש את הצדיק הזה שיכול לתקן לו את המדמה עי"ש.
אומר רבנו **וכן שמעתי בשם הבעש"ט** [כ"ח/כט], **שאמר אוי ואבוי, כי העולם מלא מאורות וסודות נפלאים ונוראים, והיד הקטנה עומדת בפני העינים, ומעכבת מלראות אורות גדולים :**

עד כאן ביאור חברותא לתורה קלג

מפורסמת הא לישראל אמר דבר זה, וביאר דכתב מהרש"א (ברכות לג) את ה' אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים (בבא קמא מ"א ב), כי אין בור ירא חטא, ועל ידי שהוא תלמיד חכם בא ליראת ה', ושפיר דרשו לרבות תלמידי חכמים וכו', והנה במשה מצינו (שמות ל"ד, ל') וייראו מגשת אליו, אם כן כבר נכנסו ליראת תלמיד חכם, אז נקל יוכלו לבוא ליראת ה', וזהו שאמרו אין לגבי משה מילתא זוטרתא, רצה לומר מאחר שכבר נכנסו ליראת תלמיד חכם, שהוא לגבי משה שנאמר וייראו מגשת אליו, אם כן מילתא זוטרתא הוא לבוא גם כן ליראת ה', שזה נמשך מזה, ודברי פי חכם חן: (תולדות יעקב יוסף דף ר"ח ע"ג)

^כ בעש"ט עה"ת דברים אות ב' ומקור מים חיים שם אות ב'

^{כט} **דיבור זה של הבעש"ט מובא בספר בעש"ט על התורה פרשת דברים אות ב'** בשם רבנו משמע שרבנו הוא מקור לזה. ועי"ש הערת מקור מים חיים אות ב' – בשם ספר דברי שלום דס"ה ע"ג וזה לשונו, וכמו שאמר הבעל שם טוב קודש הקדשים ז"ל, האדם יכול לראות עינים נוראים בזה העולם, נאהר עהר פאר שטעלט זיך אליין מיט דער קליינר האנט, עכ"ל: